

A HADGYAKORLAT

Groteszk, 3 felvonásban

A Művelődés- és Művészetügyi Állami Bizottság
országos drámapályázatán díjazott színmű

S Z E M É L Y E K

GÁBRIEL, államminiszter, 42 éves
ZÉNO, ezredes, 50 éves
BALTHAZÁR, közlegény, vizsgálati fog-
ságban, 25 éves
KAMILLA, tábori gépirónő, 22 éves
BENEDIKT, tábori jogtanácsos, 45 éves
APPENDIX, hadsegéd, 30 éves
A KIRÁLY, 65 éves
ÖR

Történik napjainkban

ELSŐ FELVONÁS

SZÍN: Zénó ezredes főparancsnoki irodája a hadgyakorlati táborban. A helyiség voltaképpen roppant katonai sátor; jobbra, balra és a háttérben egy-egy ajtó. A sátorfalakon térképek. Egy géppuska-állványon műanyaghabból öntött Napóleon-szobor. Írógép, telefon, szikratáviró, kávéfőző. Különböző méretű, eredeti alakú gumibotok, bikacsökök, kutyakorbácsok, lovaglóostorok gyűjteménye tanúskodik a főparancsnok sajátos műértő szenvedélyéről. Az ezredes íróasztalán egyebek között szokatlanul nagyméretű szájharmonika.

Nyári délután; időnként egy-egy, nem is nagyon távoli robbanás hallatszik, repülőgépzúgás, fegyverdörej — és paroxisztikus, valószínűtlenül közeli emberi panaszkiáltás. E félelmetes csatazajt, meglepő módon, olykor vidám férfirohej és csiklandós asszonyi sivalkodás durvaságában is meghitt hangzatai tarkítják.

1.

BENEDIKT (amolyan félig civil, félig katonás öltözék. Barkója őszes, jólápoltt, illik kínosan korrekt megjelenéséhez. Feltűnően lágy hanglejtéssel beszél, egyéni, finoman árnyalt szóhangsúlyokkal): Én kis-

kegyedet bensőségesen imádom, Kamilla.

KAMILLA (értelmes, triviális szőke-ség; nagyon elegáns): Ha nem félné Zénótól... (vihog) — megpróbálná, mi?

BENEDIKT: Meg; ha nem venné rossz néven, ó, ideál. Ám az ezredes úr...

KAMILLA (vihogva): Nyomorékká

verné magát, Benedikt! (*Megrahad egy izlésees lovaglóostort*) Ezzel! (*Meglegyinti vele, aztán elhajítja.*) De nem, ez csődörnek való! Talán akad itt valamilyen kappanostor is! (*Felkap egy kisebb méretű fenyítőszerszámot, és azzal csapkodja.*)

BENEDIKT: Ne gyötörjön, Kamilla, rimánkodom tisztelettel. Hiszen kiskegyed csupa jóság — bizonyára...

KAMILLA (*édesen felnevetve*): Csupa jóság? Mármint hogy én? Maga a fejére esett, Benedikt. Vagy álmodik engem, nem...

BENEDIKT (*önérzetesen*): Igenis, én álmodom magát!

KAMILLA: Rajzol...

BENEDIKT: Festegetem...

KAMILLA: Csorgó nyálával! Pfuj! (*Végigver rajta az ostorral.*)

BENEDIKT: Könnyümmel, véremmel...!

KAMILLA: Verejtékével, nyirkával! Pfuj! (*Üti.*)

BENEDIKT: Szümmel, lelkületemmel! (*Felnyög.*)

KAMILLA (*vihogva üti*): Maga szentimentális vén rohadék!

BENEDIKT: Lángpallosú angyal, Kamilla!

KAMILLA: Ugorjon, szelíd kicsi kecském! (*A lábát üti.*)

BENEDIKT (*ugrál, de a jelenet csöppet sem mulatságos*): Ne sanyargasson, menyeyei kárhozat!

KAMILLA (*állatszeliidőti rutinnal*): Hopp!... Hopp!... Kár, hogy nincs itt egy lángoló karika, keresztülugratnám rajta, doktor úr. (*Kedvetlenül elhajítja az ostort, leheveredik a díványra és szemérmetlenül felhúzza a lábát. Most, hogy úgy mondjuk: visszataszítóan vonzó.*) Unom az egész.

BENEDIKT (*sértődötten*): Én is — a megaláztatás.

KAMILLA (*elkomolyodik, aztán beteges mámorral*): Pedig ez az egyedüli, ami még jó. A megaláztatás! Az isteni megaláztatás!

BENEDIKT (*iszonyodva*): Isteni megaláztatás? Hallatlan! Maga orvosi kezelésre szorul, Kamilla!

KAMILLA: Számár. Nem szorulok én semmi egyébre, csak megaláztatásra; mármint, hogy Zénó újra meg újra megalázzon. (*Álmatagon*): És talán más férfiak is — csak legyenek még durvábbak, mint ő.

BENEDIKT: Hát... az ezredes úr... kegyeddel szemben is durva?

KAMILLA: Kegyemmel szemben is. Meg mindenemmel szemben. Amikor elhatározta, hogy megerőszkol, kivitt egy

falusi istállóba, ahonnan a disznók röfögését is hallgathattam, a bűzben.

BENEDIKT: Förtelmes! Maga egy áldozat, Kamilla!

KAMILLA: Nyavalyát. Egy rohadt kis ringyó vagyok, aki imádom, amiért megerőszkolt, szűzen.

BENEDIKT: Egy szűz, akit megerőszkoltak, nem ringyó, Kamilla!

KAMILLA: Maga nagyon téved. Fogalma sincs, mennyire élveztem.

BENEDIKT (*döbben*): A megaláztatást?

KAMILLA (*józanul*): Azt, kedves uram, azt. Vagy nevezze, ahogy akarja. Például felmagasztosításnak. Ringyóvá avatásnak. Nem számít, miként nevezzük azt, ami isteni.

BENEDIKT (*fájdalmasan*): Ez igaz. Honnan tudja?

KAMILLA (*vigyorgva*): Filozófiát hallgattam, mielőtt Zénó előléptetett tábori gépirónóvé.

BENEDIKT: Döbbenetes! Kegyed tehát szellemi áldozat is! Valamint morális.

KAMILLA (*kéjesen nyújtózkodva*): Szellemi, erkölcsi, testi — legfőképpen persze testi és igen elégedett áldozat. Nincs még egy mártír a történelemben, aki így élvezte volna, hogy feláldozzák. BENEDIKT: Szörnyűség, miket mond, Kamilla!

KAMILLA: Igazán? Hát ez külön élvezet, Benedikt, hogy maga ezt így értelmezi; ezért megjutalmazom. Megesőkolhatja a combomat.

BENEDIKT (*könnyes szemmel a dívány elé térdel, csókolgatja a combját*): Királynóm...

KAMILLA (*szórakozottan nézi, aztán megborzong*): Na, elég volt, hagyja abba, mert a végén még élvezni fogom az undokságait.

BENEDIKT (*szédülten feláll; ő látszik nagyon megaláztattnak*): Én ezt soha nem fogom elfelejteni, Kamilla.

KAMILLA (*előkelően*): Ezt el is várom magától, Benedikt.

BENEDIKT (*rákvörös, könnyezik*): Soha, soha, Kamilla.

KAMILLA: Na hallja! (*Más hangon*): Szedje össze magát, jóember. Ezek is csak női combok, idővel még el is hizhatnak. Nem kell úgy odalenni.

Kopogtatás

Kamilla felpattan. Belép Appendix.

A hadsegéd, beosztásához képest, túl fiatal, amit igyekszik zordonságával feledtetni.

Kamilla láthatólag nem szereti, Benedikt fél tőle.

APPENDIX: Jónapot. Mi ez a rendtelenség? (Főlszedegeti az eldobált korbácsokat, helyükre aggatja őket.) Táborig jogtanácsos úr játszadozik?

KAMILLA (fojtott dühvel): Én játszadoztam. Ha nincs kifogása ellene.

APPENDIX (fagyosan): Világért se, ha a kisasszony műveli. Hiszen, ugyebár, a kisasszonynak itt minden megengedett, bármilyen történések is odakinn, a harcmezőn.

BENEDIKT (békítősen): Végül is csak gyakorlaton vagyunk, hadsegéd úr, nem háborúban...

APPENDIX: Maga fogja be a száját. És tanulja meg, hogy a hadgyakorlat kísérleti háború, vagyis háború. (Közben két fenyegető lépést tesz Benedikt felé.)

KAMILLA (elébe áll): Hogy a tábori jogtanácsos úr mit és hogyan tanuljon meg, azt nem maga dönti el itt, kisapám. Egyelőre tudtommal más a főparancsnok.

BENEDIKT (szánalmas törleszkedéssel): A hadsegéd úr ezt nem is vonta kétségbe!

KAMILLA (megvetően végigméri): Maga még védelmezi ezt az agresszív ölmekatonát, aki csak az imént lépett a tyűk-szemére? Hát ne utáljam? — maga gyáva, vén ribanc!

BENEDIKT (mentegetőzve): Kérem, én igyekszem elfogulatlan maradni!

APPENDIX (áthatóan): Ha tábori jogtanácsos úr túlságosan elfogulatlan lesz, kénytelenek leszünk majd lemondani be-

cses szolgálatairól. Nincs mit kezdenünk az elfogulatlanokkal.

KAMILLA: Csak a stréberekkel, kisapám — mi? A stréberekkel! Caesar — Octaviusszal, Napóleon — Fouchéval, az öregisten a jezsuiták rendfőnökével, Zénó ezredes pedig magával, Appendix? Mi?

APPENDIX: A kisasszony, nyilván szándéka ellenére, igen megtisztelő szerepet juttat nekem kiváló parancsnokom oldalán.

KAMILLA: No persze. Csak nem az oldalán. Mondjuk... a cipőtalpa szintjén.

BENEDIKT (vihorászva): Az óriás melett a kiválóak is eltörpülnek — amíg az óriás él.

APPENDIX: Tábori jogtanácsos úr sokallja, hogy az ezredes még él? (Előveszi revolverét.)

BENEDIKT (sikítva-huhogva): Már hogyan sokallnám, hadsegéd úr, hogyan sokallnám?! Micsoda blaszfémikus gondolkodásmódja van méltóságodnak.

KAMILLA: Tegye el azt a revolvert, mert bizonyisten hasbarúgom, maga paprikajancsi! Magát meg Benedikt, fenéken, ha nem áll helyt.

APPENDIX: A kisasszony túlbecsüli tábori jelentőségét. A kisasszony engem nem rúghat hasba. (Elteszi a revolverét.)

KAMILLA: Nem? (Mecélozza a lábával; Appendix félreugrik.) Pucolunk, kisöreg, egy elragadó női rúgás elől?

3.

Belép Zénó ezredes és hatalmas hahotára fakad.

A két másik férfi meggyárvultan vele heherészik, Kamilla azonban kitart harcias pozíciójában.

A főparancsnok nagydarab, karcsú, erőteljes, kitűnő mozgású férfi, tüneményes egyenruhában. Nem visel fegyvert, csak egy aranyfogantyús, hosszú, vékony nádpálcát, amellyel — amikor nem csapkod vele — mutatósan hadonászik. Megjelenésében semmi sincs a Göring-karikatúrák már-már bocsánatos komikumából; Zénó félelmetes külsejű férfi, aminek teljes tudatában van, és amit adott pillanatban szuggesztíven hasznosít.

ZÉNÓ (pedagógiai büszkeséggel nézi Kamillát): Na mi az, cicám, mire vársz? Miért nem rúgod hasba? Nem vagyok én felmentő csapat! (Hahotázik.)

KAMILLA (elfordul): Így nem kell. Ha itt a garancia, semmi örömöm nem telik a majmod rugdalásában.

ZÉNÓ: Óriási szerencséd van velem, Appendix; már másodszorra mentelek meg attól, hogy lerúgjanak.

BENEDIKT (kiváncsian): Másodszor?

APPENDIX (Benedikthez, fenyegetően): Először, amikor az ezredes úr kimentett a katonai börtönből, ahová erős fel-

indulásban elkövetett gyilkosságért zártak. Pusztá kézzel elkövetett emberölésért.

ZÉNÓ: Hát ez óriási, gyerekek! Ez tiszta kabaré! (*Hirtelen iszonyút csap nádpálcájával az asztalra.*) De most elég legyen, az anyátok istenit, mert ha mi itt elszörakozzuk a történelmet, sose lesz háború. Mars ki, Benedikt, de maradj a közelben, mert láncra veretlek, te kutyá! Te is légy szíves felszívódni, Kamilla, mert bizisten viszket a tenyerem.

KAMILLA: Kéremalásan. Hova szívdjám?

ZÉNÓ: Felölem a pokolba! (*Más hangon, szentimentálisan*): Hogy még oda is utánad menjek, gyönyörűm.

KAMILLA: Hogy összeverj.

ZÉNÓ: Tiszta sor.

KAMILLA: Boldog vagyok, hogy jó formában látlak, ezredes. Már aggódni kezdtém, hogy megszelidülsz. (*Úgyesen elsiklik a feléje suhintó nádpálca elől, és kimegy, nyomában a lesunytt fejjel menekülő Benedikkal.*)

4.

ZÉNÓ: Na, fiam. (*Leül az íróasztalhoz, kezébe veszi a szájharmonikát, gondosan letörölgeti, aztán valamilyen slágeret cincog rajta hosszan, nagy buzgalommal. A hadsegéd vigyázállásban nézi és felkészülten kapja el a szájharmonikát, amit az ezredes, játékát félbeszakítva, hirtelen hozzávág.*) Mi kell?

APPENDIX: Sürgős, fontos jelentést tennék.

ZÉNÓ: Pihenj! Ki vele.

APPENDIX: Ófelsége kormánya királyi biztost küldött Gábriel államminiszter személyében a hadgyakorlatra, hogy kivizsgálja az állítólagos túlkapásokat.

ZÉNÓ (*hosszan füttyent*): Nofene! Végre hogy eszükbe jutottunk! Az államminiszterrel találkoztam már a palotában, különböző fogadásokon. Okos fiú, de persze csupa gőz. Állítólag kiugrott kispapként lett liberális, elvégezte az orvosit is, Schweitzernél praktizált Afrikában, a marha. Ezekből nem lehet élni és háborúzni. A kormány egész jól választott, amikor az ő aggályos idealizmusára bízta a vizsgálatot. Szerencsére, megint későn ébredtek fel. (*Röhög.*) Ezúttal igazán nagyon későn!

APPENDIX: Mit parancsol, ezredes úr?

ZÉNÓ: E pillanatban hol van?

APPENDIX: Borotválkozik és átöltözik a vendégsátorban.

ZÉNÓ: Kíséretet hozott magával?

APPENDIX: Igenis. Egy titkár, egy

rádiós, egy fogalmazó és egy rendőrtiszt van vele. Meg a pilótájuk.

ZÉNÓ: Gondos előkészítés, szeretem. Hát ezeket az alakokat, mihelyt az államminiszter belép ide hozzám, tüstént letartóztatod, és biztos helyre csukod. Bár... (*elmélázik*) tulajdonképpen az se lenne rossz, ha valamilyen baleset érné őket, végül is hadgyakorlaton vagyunk. Például ráléphetnének egy aknára.

APPENDIX: Mindenről gondoskodom.

ZÉNÓ: Arról is gondoskodik, hogy a sátrom előtt ör álljon, amíg csevegünk a miniszter úrral. Senkit se eressen be — megértetted?!

APPENDIX: Parancsára.

ZÉNÓ: Na, akkor lódulj, és ha befejezte a cicomáját, vezesd ide. Aztán tűnj el te is.

APPENDIX: Igenis. (*Tiszteleg, távozik.*)

5.

ZÉNÓ (*feláll az asztal mellől, feszülten gondolkodik, miközben aprókat csapkod a pálcájával, majd hirtelen elhatározással kiszól az egyik ajtón*): Hívják ide Kamilla kisasszonyt. Azonnal itt legyen!

Kis szünet

KAMILLA (*lihegve*): Na végre, hogy hivattál, te monstrum!

ZÉNÓ: Most hagyjuk a cicázást, öregem, nem a szerelem mián hivattalak.

KAMILLA: A fene egyen meg.

ZÉNÓ (*vésztfőlölan felemeli a nádpálcát*): Kiskutyám!

KAMILLA (*legyint, leül*): No, monddjad.

ZÉNÓ: Pillanatok múlva itt a királyi biztos, akit a kormány a nyakamra küldött, széjjelcélzni a hadgyakorlaton. Bizonyára híre ment az újításoknak. A pasas Gábriel államminiszter, elég érdekes fickó, nem bánám, ha sikerülne megpuhítani, és megtarthatnám a szolgálatomban. Én most kimegyek innen, aranyom, és téged hagylak itt, hogy illendőképpen fogadjad.

KAMILLA: Mit csináljak vele, Zénó?

ZÉNÓ: Föld meg, kicsi bimbó; az se baj, ha némi áldozatot hozol érte. Elég jóképű fiú, még az is lehet, hogy a kedvedre való. A fő, hogy jól érezze magát nálunk, és egyelőre ne kíváncsozzék haza. Ígérgethatsz, kóstolót is adhatsz. Ha már jutottál vele valamire, küldjed utánam az őrt. Világos?

KAMILLA: Mint a nap. Ital van itt?

ZÉNÓ: Van. *(Elővesz az íróasztalából egy üveg konyakot és két poharat. Évőd-ve):* Zene is kell? Vagy hangulatvilágítás?

KAMILLA: Egyelőre még tudok anél-

kül is. Ha nem vetted volna észre, te nagy rohadék.

ZÉNÓ *(homlokon csókolja):* Emlékszem, öregem, emlékszem. De azért légy ügyes. *(Kimegy.)*

6.

Kamilla felfrissíti aikán a festéket, rendbehozza a haját, majd kifogástalan tittkárnoi ábrázattal leül a gépírőasztalka mellé. Ezúttal nagyon decens jelen-ség. Appendix hangja, kívül: „Erre méltóztatásékn”, majd belép Gábrriel. Az államminiszter előkelő, megfontolt tapintatú árasztó, halkszavú férfi. Kis ba-juszkója némi kedélyt kölcsönöz fiatalos, komoly ábrázatának.

GÁBRIEL *(rendkívül meglepve, hogy egy nőt talál a sátorban):* Pardon! Bocsa-nat kisasszony, azt hiszem, valami téve-dés. Én a főparancsnok urat keresem.

KAMILLA *(elbájolóan):* Nagy megtisz-teltetésemre, nem tévedés. Zénó ezredes engem kért meg, próbáljam türelemre bírni az államminiszter urat, amíg ő visszatér. Váratlanul az útegekhez hívták.

GÁBRIEL *(elmosolyodik):* Hát ez na-gyon figyelmes a főparancsnok úr részé-ről. Nagyon üdítő fogadtatás, nagyon biz-tató! Nem mertem remélni, hogy ebben az oly aggasztóan hírheft hadgyakorlati táborban egy ifjú hölgyre bukkanok... egy ilyen bájos ifjú hölgyre.

KAMILLA *(pukedlizik):* Én vagyok itt a béke angyala, államminiszter úr.

GÁBRIEL: Igazán? Hát akkor máris imádom magat.

KAMILLA *(szenvelegve):* Ó! *(Más han-gon):* Megkinálhatom valami itallal?

GÁBRIEL *(a csúcsra érkező turisták örömeivel):* Hogyne kérem, a legnagyobb örömmel innék valamit. Elég barátságta-lan út volt. *(Miközben Kamilla mindket-tőjüknek tölt):* És eléggé lehangoló hely ez a tábor is; már amennyire láthattam eddig. Amit hallani lehet, az is eliszonyítja az embert.

Bombarobbanás

KAMILLA *(gyermetegen):* Megszoktam. Az ősember nyilván az autóbuszdörmögéstől is félt volna.

GÁBRIEL *(boldogan):* Autóbusz dör-mögéstől? Hol tanult meg ilyen bú-bájosan metaforizálva beszélni?

KAMILLA *(ártatlanul):* Ó, a mesés-könyvekből. Imádom a meséskönyveket.

GÁBRIEL *(még boldogabban):* Igazán? Még most is?

KAMILLA: Még most is. Resteltem, hogy ilyen gyerekes maradtam — de hát ilyen vagyok.

GÁBRIEL: Hát ez elragadó!

KAMILLA: Maga nős?

GÁBRIEL: Nem.

KAMILLA *(naiv lelkendezéssel):* Ez is elragadó!

GÁBRIEL *(nevet; a lány annyira fel-villanyozta, hogy szinte meg is feledke-zett küldetéséről):* E pillanatban én is örülök neki. *(Elkomorulva):* Nem min-dig örülök neki.

KAMILLA *(résztvevően, bensősége-sen):* Biztosan nagyon magányos!

GÁBRIEL *(őszintén):* Nagyon. Nagyon nagyon.

KAMILLA: Borzasztó! *(Más hangon):* De én örülök neki!

GÁBRIEL *(felderülve):* Maga örül ne-ki? Miért?

KAMILLA: Tetszik tudni, a magam-fajta szegény lány mindig reménykedik.

GÁBRIEL *(boldogan):* Miben?

KAMILLA: Hát hogy egyszer majd meg-érkezik egy férfi... aki nem egészen fiatal... de mégis... aki nem egy akár-ki... észrevesz...

GÁBRIEL *(odavan):* És aztán?

KAMILLA *(ábrándosan):* És aztán ta-lán megtetszem neki...

GÁBRIEL: És aztán?

KAMILLA: És aztán elvisz engem ma-gával... egy fehér szobába, fehér bú-torok közé... és... *(Szemérmesen szája elé kapja a kezét.)*

GÁBRIEL *(egészen odavan):* És az-tán? *(Lefejti a lány kezét, szorongatja, miközben hosszan a szemébe néz, és csókra készül.)*

KAMILLA *(édesen nyöszörög, aztán más hangon):* Előbb persze véget kell érnie a háborúnak!

GÁBRIEL: *(felocsúdik a varázslatból, rádöbben képtelen helyzetére, elengedi a lány kezét, és megkísérel ismét korrek-t modorába visszasiklani):* Pardon! De mi-féle háborúnak, kisasszony? Hiszen béke van!

KAMILLA: Vagyis a hadgyakorlatnak. Az ugyanaz.

A távolból iszonyú üvöltés

GÁBRIEL (*megdöbbenve*): Mi volt ez?

KAMILLA: A hadgyakorlat. Vagyis a háború.

GÁBRIEL (*felháborodva*): De mi történik itt hadgyakorlat címen? Hiszen itt emberek szenvednek!

Kívül sikoltás

KAMILLA: Csak gyakorolják a szenvedést. De a különbség szinte semmi. Éppen úgy faj, noha nem gondolják amúgy igazából.

Kívül röhögés, sivalkodás

GÁBRIEL (*dermedten*): Hát ez elképesztő! Ez honnan hallatszik?

KAMILLA: A hadgyakorlati kórházból. A sebesültek szórakoznak az ápolónőkkel, szegények.

GÁBRIEL (*felháborodva*): A sebesültek! Miféle sebesültek? Miképpen sebesültek?

KAMILLA: Hát ahogy az már a harc-tereken szokás. Golyótól, aknatűztől, lányszórótól, nádpálcától.

GÁBRIEL (*magából kikelve*): De hiszen ez nem harctér! Itt vaktöltéssel hadakoznak! Ez hadgyakorlat, itt semmi sem igazi!

KAMILLA (*hirtelen átfonja Gábriel nyakát. Olvatagon*): Csakugyan semmi sem igazi?! Semmi sem? — Gábriel államminiszter úr...

GÁBRIEL (*teljes zavarban; kínosan keresztgéli a szavakat*): Dehogynem... kedvesem... kisasszony... már megbocsáson... én nem veszek részt a hadgyakorlaton... és végül is maga sem...

KAMILLA (*eltávolodik tőle; komoran*): De. Én részt veszek a hadgyakorlaton.

GÁBRIEL: Hogyhogy részt vesz? Mint micsoda vesz részt?

KAMILLA (*lesütött szemmel*): Mint nő.

GÁBRIEL: Mint gyors- és gépirónő?

KAMILLA: Mint jó nő.

GÁBRIEL (*elképedve*): Mit beszélsz?

KAMILLA (*tökéletesen mimelt naivitással*): Mint jó nő. Az ezredes kijelentette, hogy neki szüksége van itt egy jó nőre, és elrendelte az áthelyezésemet a hadgyakorlatra.

GÁBRIEL: Hallatlan! Honnan helyeztette át?

KAMILLA: A csillagszóró- és szaloncukor-gyárból.

GÁBRIEL (*fájdalmasan*): Szóval kitépte magát a nyájas gyermeki álmok gyertyafényes világából, és idehurcolta az ádáz katonák közé, ahol ki tudja, milyen sorsra jutott!

KAMILLA (*megettörtén*): Én tudom. (*Csendesen zokog.*)

GÁBRIEL: Megszakad a szívem magáért! (*Erélyesen*): Ezt én nem fogom annyiban hagyni!

KAMILLA (*könnyek között*): Nem fog itthagyni engem... ezek között a vadállatok között?

GÁBRIEL: De nem ám! El fogom vinni magát innen... mihelyt lehet... és addig...

KAMILLA: Addig itt marad velem! (*A nyakába ugrik, megcsókolja.*)

GÁBRIEL (*a csók után, megrettenve a szituációtól*): Meg fogom próbálni, kedvesem... meg fogom próbálni... jóllehet nem tudom, hogy éppen most... miképpen tehetem meg, hogy magával maradjak...

KAMILLA (*sírva*): Hát máris el akar hagyni? Hát becsapott! Áruló! Áruló! (*Kirohan a sátorból.*)

7.

Gábriel utána akar rohanni, de az ajtóban útját állja a hatalmas termetű Zénó ezredes.

ZÉNÓ (*hibátlan udvariassággal*): Üdvözlöm, államminiszter úr! Elnézést, hogy megvárakoztattam. Remélem, Kamilla kellemesen szóval tartotta.

GÁBRIEL (*elfúlva*): Kamilla?

ZÉNÓ (*furcsállva*): Igen, a gépirónőket Kamillának hívják. Nem mondtotta meg a nevét államminiszter úrnak?

GÁBRIEL: Nem. Erről megfeledkezett.

ZÉNÓ (*méltatlankodva*): Hallatlan! Ezek a mai lányok!

GÁBRIEL (*védelformázóan*): No nem, szó sincs róla, a kisasszony igen szívélyes volt hozzám.

ZÉNÓ: Hála istennek. Már attól tartottam, barátságtalanul viselkedett a kis vadóc.

GÁBRIEL: Dehogy. Igazán elragadó teremts.

ZÉNÓ: Örvendek, ennek nagyon örvendek.

GÁBRIEL: Én is. Mondhatom, én is.

ZÉNÓ: Hát akkor talán ülünk le.

Leülnek

Kis szünet

GÁBRIEL (*mereven*): Táborparancsnok úr talán értesült róla, hogy Ófelsége kormánya engem bízott meg...

ZÉNÓ: Hogyne kérem, mindent tudok. Ne feledje, hogy információs szolgál-

tom a legjobb az országban, — sőt, világviszonylatban is versenyképes.

GÁBRIEL (*komoran*): Tudom, ezredes, tudom, Jöllehet effőltt érzett büszkeségében nem osztzozom.

ZÉNÓ: Természetesen; hiszen önnek semmi érdeme a szolgálat működésében.

GÁBRIEL: Nyugodt lehet, nem is lesz.

ZÉNÓ: Nyugodt vagyok. Sokkal nyugodtabb vagyok, mint gondolná, államminiszter úr.

GÁBRIEL: A nyugalom többnyire idegrendszer, nem lelkiismeret dolga.

ZÉNÓ: A nyugalom mindig bizonyos erőviszonyokat tükröz.

GÁBRIEL: Hogyne. De nem ritkán tévesen; amikor valakinek vérmesebb el-képzései vannak önön erejéről, mint azoknak, akik felruházták vele.

ZÉNÓ (*nevetve*): Hát akkor talán igyunk.

GÁBRIEL (*pillanatig feszülten farkaszemet néz vele, aztán könnyedén*): Nem bánom, igyunk.

Isznak

ZÉNÓ: Javasolom, ne kerüljessük a forró kását — hiszen ez katonai tábor, nem diplomáciai értekezlet. Mi szél hozta ide, királyi biztos uram?

GÁBRIEL: Az ön kiválóságáról elhírhedt információs szolgálata bizonyára erről is tájékoztatta már, Zénó ezredes.

ZÉNÓ: A fiúk nem mindig tudják kel-lőképpen felmérni, miben sántikál egy ilyen magas beosztású hivatalnok, mint ön.

GÁBRIEL (*rezdületlen arccal*): Pedig a szimatoláshoz némi logika is tartozik.

ZÉNÓ: A kopók a szagot követik, nem az értelmét.

GÁBRIEL: Azt hittem, emberekkel dolgoztát.

ZÉNÓ (*nevetve*): Hadnagy koromban én is azt hittem!

GÁBRIEL: Mindenesetre, nincs szándékomban pillanatig sem félrevezetni küldetésem célját illetően.

ZÉNÓ: Hát ez nagyon derék dolog, államminiszter úr. Egy civiltől meg egyenesen meglepő.

GÁBRIEL (*mosolyogva*): Tudom, a történelem során katonáink nagy zavarban voltak, amikor bizonyos összefüggéseket kellett volna áttekinteniük.

ZÉNÓ (*most először dühösen*): Mit mond?

GÁBRIEL (*derűsen*): Addig is, amíg visszanyeri nyugalmát, csak annyit, hogy még ihatnánk.

ZÉNÓ (*méltányolja ellenfele ríposztját*). Brávó! Igyunk!

Isznak

GÁBRIEL: Hogy a tárgyra térjek: Öfelsége kormánya — az ön egyedüli főhatósága — aggodalommal értesült, hogy az ön parancsnokságával zajló hadgyakorlatokról meghökkentő hírek kerin-genek.

ZÉNÓ (*viogyorogva*): Ez abból származik, hogy — igen költséges és oktalan módon — két külön információs szolgálatot tartunk fenn.

GÁBRIEL: Legnagyobb sajnálatomra, úgy látszik, nem fölöslegesen.

ZÉNÓ: De hiszen látja, milyen aggodalmakat okoznak az eredmények Öfelsége kormányában! Vigan sörözhetnének és halászhatnának hétvégén, efféle aggodalmak nélkül. (*Fanyarul*): A nemzetnek is nagyobb szolgálatot tennének vele, mint az ostoba aggodalmaikkal.

GÁBRIEL (*élesen*): Pardon. Mielőtt minősítenők a kormány aggodalmait, talán vizsgáljuk meg ténybeli tartalmukat.

ZÉNÓ: Csak nem kételkedik, államminiszter úr, hogy olyan aggodalmak, amelyek nevében éppen önt rendelik ide te-repszemlére — valós aggodalmak?

GÁBRIEL: Fájdalom, nem kételkedem bennük.

ZÉNÓ (*nevetve*): Hát akkor a vizsgálatra semmi szükség.

GÁBRIEL: Amennyiben, belátásom szerint, ön csakugyan őszintén jellemzi nekem a hadgyakorlaton uralkodó állapotokat...

Kívül iszonyú ordítás

GÁBRIEL (*nehezen fegyelmezi magát, hogy ne reagáljon az ordításra*): ... nekem nincs szándékomban ellenőrizni az adalékokat.

ZÉNÓ: Megtisztelő. Hát erre talán igyunk. Ha még bírja.

GÁBRIEL (*újból farkaszemet néz vele*): Téved. Bírom. (*Iszik.*)

ZÉNÓ: No, akkor... (*rettentőt csap nádpálcájával az íróasztalra, majd lágy hangon*): Méltóztassék nekilátni a faggatásnak.

GÁBRIEL (*undorodva a nádpálcára pillant*): Nem tenné félre ezt a néptanító fenyítőeszközt?

ZÉNÓ: Eszem ágában sincs. Nem tudok nélküle koncentrálni.

GÁBRIEL: Jellemző. Magának a hatalom érzetére van szüksége, hogy gondolkodni tudjon.

ZÉNÓ: A hatalom érzete nélkül a gondolkodás meddő agytorna csupán.

GÁBRIEL (*gúnyosan*): Szegény Kant!

ZÉNÓ (*tárgyilagosan*): Szegény Kant.

GÁBRIEL: Hegel, mi?

ZÉNÓ: Á, Hegel!

GÁBRIEL: Hát akkor Nietzsche!

ZÉNÓ: Á, dehogyan Nietzsche!

GÁBRIEL: Hát akkor ki a kedvenc filozófusa?

ZÉNÓ (*elegánsan*): Nem árulhatom el. (*Bizalmasan*): Indexen van.

GÁBRIEL: Ez is jellemző.

ZÉNÓ: Ez is jellemző. Sőt: Kamilla is jellemző.

GÁBRIEL (*megdöbbenve*): Kamilla?!

ZÉNÓ (*élvezi, hogy telibe talált*): Igen, Kamilla. De maradjunk a tárgynál.

GÁBRIEL (*ráébred, hogy beugrott*): Ön itt abszolút hatalmat gyakorol, ezredes.

ZÉNÓ: Hajaj! De még milyet!

GÁBRIEL: De mi, vagyis a kormány, önt nem ruháztuk fel abszolút hatalommal, hanem szigorúan korlátozott hatáskörrel.

ZÉNÓ: Önöknek egy lakájra van szükségük a hadsereg élén?

GÁBRIEL: Nem. De est modus in rebus.

ZÉNÓ: Téved. Non est.

GÁBRIEL: Hát én pedig azért jöttem, hogy megkísérleljem visszavezetni önt a liberális jogállamunkban érvényes törvényes keretek közé. És hogy figyelmeztessen: ellenkezése esetén megfosztjuk önt a hadsereg parancsnokságától.

ZÉNÓ: Vagy én fosztom meg a kormányt a hadseregétől. Mert ez is egy lehetőség.

GÁBRIEL (*ajkába harap*): Nem hittem volna, hogy ön ily brutálisan előhozakodik államellenes fenyegetésével.

ZÉNÓ: Márpedig, ha kényszerítenek rá, előhozakodom vele. (*Vigyoroqva*): Nem vagyok olyan finom lélek, mint ön, államminiszter úr.

GÁBRIEL: Veszem észre. Amivel viszont valamennyire megkönnyíti a feladatodat.

ZÉNÓ: No lám! Hát akkor...

GÁBRIEL: Hát akkor először is... (*bomborobbanás*) igyunk.

Isznak

ZÉNÓ: Ha akarja, elébe is vághatok kérdéseinek. Ez a hadgyakorlat, az én hadgyakorlatom csakugyan merőben különbözik a szokványos manőverektől.

GÁBRIEL: Amily szokványos manőver parancsnoklására felhatalmaztuk önt.

ZÉNÓ: Amely felhatalmazás lehetővé tette, hogy jobban végezzem a dolgomat, mint képzeltek.

GÁBRIEL (*fanyarul*): Jobban? Mondjuk talán: szélsőségesebben.

ZÉNÓ: Felőlem mondja, ahogy jól-esik. A lényeg az, hogy a z én hadgyakorlatom kísérleti háború — bizonyos mozzanatait tehát a megszólalásig hasonlatosak a háborúhoz.

GÁBRIEL: A megszólalásig? Az elnémulásig!

Kívül panaszkiáltás

ZÉNÓ: Az elnémulók előzőleg üvöltöttek. Barátságatlanul hangzik — de mit tegyünk? Ma már senki se tud szó nélkül meghalni, mint a rómaiak.

GÁBRIEL: A z ön hadgyakorlata tehát emberáldozatokat követel.

ZÉNÓ: Mint a háború. Minden kísérlet bizonyos anyagi áldozatokat követel. A kísérleti robbantásokat sem dióval és mákkal végzik.

GÁBRIEL: Az más.

ZÉNÓ (*kiabál*): Miért volna más? Az ön véleménye szerint egy hadgyakorlat amolyan jelmez, ahol a katonaurak az egyenruháikat mutatják be?

GÁBRIEL (*nyugodtan*): Ha valóban a személyes véleményem érdekli, elárulhatom, hogy részemre a hadgyakorlat költséges és technikailag merőben fölösleges operettelőadás, amire pusztán külpolitikai okokból, vagyis erőfitogtatás miatt van szükség. (*Bizalmasan*): Hangsúlyozom, hogy ez a magánvéleményem; Őfelsége kormánya, túlnyomó többsége szerint, rajong az erőfitogtatásért.

ZÉNÓ: De magának mindez suviksz?

GÁBRIEL: Abszolút suviksz!

Kívül üvöltés

ZÉNÓ: De ez, ugye, nem?

GÁBRIEL (*komoran*): Ez nem.

ZÉNÓ (*nagyot csap pálcájával az asztalra, majd pedig nevetve*): Hát akkor egydetértünk. Mivelhogy a konvencionális hadgyakorlat nekem is suviksz — ez viszont, mármint a tényleges, vagyis a háború: nem.

GÁBRIEL: Ki ellen folytat ön itt háborút, ha szabad kérdezniem?

ZÉNÓ: Bámulum, milyen rosszul kérdez. Egy katonára számára tökéletesen mindegy, ki ellen folytat háborút.

GÁBRIEL (*indulatosan*): De nekünk nem mindegy! Egyáltalán nem mindegy! A civilizáció játékszabályait semmibevevő céltalan háború barbár és oktalan tö-

megmészárlás!

ZÉNÓ: Ne bonyolodjunk világnézeti vitákba kérem, mert azt még a színpadon is unom.

GÁBRIEL: Kérem. Mivel ön nem is igen látszik alkalmasnak, hogy vitapartnerem legyen valamely világnézeti eszmecsereben, maradjunk a ténymegállapításnál.

Kívül géppuskasorozat

Például mi volt ez?

ZÉNÓ (*ártatlanul*): Egy jó kis géppuskából kilőttek egy sorozatot. Ennyit még egy civil is tudhatna.

GÁBRIEL: De ki lötte ki és kire?

ZÉNÓ: Mint hagyományosan: katonák — katonákra.

GÁBRIEL: A mieink — a mieinkre?

ZÉNÓ: Szó sincs róla. Ezen a hadgyakorlaton a mieink sárga, az ellenség zöld karszalaggal harcol.

GÁBRIEL: Kérem, nem a karszalag számít!

ZÉNÓ: Egy hadgyakorlaton csak a karszalag számít. Különbön össze-vissza keverednének, mint később, a tömegsírokbán.

GÁBRIEL: Monstruózus! Tehát ön élessel lövet a mi katonáinkra — a hadgyakorlaton?

ZÉNÓ: A hadszíntéren is élessel lőnek. Abszurdum, hogy a hadgyakorlaton vakoltással lödözzenek!

GÁBRIEL: Eszerint az ön hadgyakorlata emberáldozatokkal jár?

ZÉNÓ: Viszonylag csekélyel. Mindkét oldalon körülbelül minden tizedik katonára esik el, és csak minden harmadik sebesül meg. A kivégzéseket persze nem számolom.

GÁBRIEL (*elhűlve*): A kivégzéseket? Dehát kiket végeztet ön ki?

ZÉNÓ: Nyugodjék meg, nem a zsidókat. Természetesen az útközetben meghátrálókat, a szökevényeket és a defetistákat.

GÁBRIEL: A defetisták persze azok, akik az ön sajátos értelmezésével a hadgyakorlat lényegével nem értenek egyet.

ZÉNÓ: Remekül vág az esze, fiatalember. Még bírja az italt.

Tölt

GÁBRIEL: Még bírom. Az italt még bírom. Magát viszont kezdem nem bírni. (*Iszik.*)

ZÉNÓ: Merő előítéletből. Mi voltaképpen jóbarátok lehetnénk, miniszterkém! Maga derék fiú, nem is buta, és ha egy

kis puskaport szagolna, egész jól segítségre lehetne.

GÁBRIEL: Én — magának? Maga nincsen eszénél, Zénó ezredes!

ZÉNÓ: Nagyon is eszémnél vagyok. Maga politikus, kedves Gábiel, tudnia kell, hogy nem érdemes vesztett ügyeket szolgálni.

GÁBRIEL: Az én ügyem a nemzet ügye.

ZÉNÓ: Hát éppen erre utaltam. Hogy a maga liberális koncepciójával kormányzott nemzet ügye vesztett ügy. De szerencsére itt vagyok én, aki majd megmentem a nemzetet...

GÁBRIEL: A demokráciától! A törvénytől! A szabadságtól!

ZÉNÓ: Tiszta sor. Először is a lomtári kellékeket fogom kirámolni a nemzet életéből!

GÁBRIEL (*kiabál*): Csakhogy én nem fogom hagyni magát, tisztelt Zénó ezredes! Nem fogom hagyni!

ZÉNÓ: Nekem már előbb eszembe jutott, hogy ne hagyjam magát engem bármi is megakadályozni.

GÁBRIEL (*felugrik*): Hogy érti ezt? Tudtommal jogállamban élünk, és ön hatalmi tébolyában is tisztában van vele, mit képvisel a személyem.

ZÉNÓ: Természetesen. Éppen ezért fogom ártalmatlanná tenni, ha nincs kedve csendesen megülni egy sátorban Kamillával és további néhány üveg jó itallal.

GÁBRIEL: Kamillával?

ZÉNÓ: Hogyne. Kölcsönadom magának Kamillát, hogy ne unatkozzék, amíg nekem szükségem van az ön ártalmatlan itt-tartózkodására. Higgye el, soha nem tettem még senkinek ilyen kedvező ajánlatot...

GÁBRIEL (*felháborodva*): Vérlázító! És Kamilla belemenne ebbe a szörnyű alkuba?

ZÉNÓ: Nincs kizárva. Sőt: nagyon is valószínű. Maga elég jóképű fiú — meg aztán Kamilla tudja, hogy ronggyá verem, ha ellenkezik.

GÁBRIEL: Maga bántalmazza a titkárnőjét?

ZÉNÓ: No, nemcsak bántalmazom. De időnként azért alaposan ellátom a baját.

GÁBRIEL (*sápadtan*): És ő mit szól mindehhez?

ZÉNÓ (*legyint*): Boldog. Ilyenek a nők! Igyunk.

GÁBRIEL: Nem iszom.

ZÉNÓ (*csodálkozva*): Nem iszik?!

GÁBRIEL: Tudja mit — mégis iszom.

Isznak

ZÉNÓ: No lám! Értelmes gyerek maga, Gábrriel! Meg fogunk mi egyezni.

GÁBRIEL (*földhöz vágja a poharát*): Nem fogunk megegyezni! E pillanatban jogállamban élünk, és én gondoskodom róla, hogy Ófelsége kormánya önt minden hatalmatól megfosssa!

ZÉNÓ (*belefúj a szájharmonikájába, aztán megpróbálja eljátszani rajta a Kék Duna keringőt.*)

8.

Belép Benedikt, vigyázzállásban megáll Zénó íróasztala előtt.

BENEDIKT: Parancsára, ezredes úr.

ZÉNÓ (*Gábrrielhez*): Ez itt Benedikt, a tábori jogtanácsosom. Mihelyt a Kék Duna keringőt játszom a biedermeier léleknek, itt terem. Ez a feltételes reflexe. De ezúttal azért is fújtam, hogy megjelenjék. Pihenj, Benedikt. Ihatsz is egy pohárral.

BENEDIKT: Köszönöm, főparancsnok úr, nem élek vele.

ZÉNÓ: Tulajdonképpen kivel élsz te, Benedikt? Az államminiszter úr előtt megvallhatod, hiszen ő, mint civil, úgy se számít.

BENEDIKT (*szemérmesen*): Az álmaimmal, táborparancsnok úr.

ZÉNÓ (*nevet*): Az álmaiddal? Vagy egy bizonyos visszatérő álmoddal?

BENEDIKT (*pirulva*): Eggyel.

ZÉNÓ (*Gábrrielhez*): Kamillával. Ettől a bestiától mindenki esztét veszti.

GÁBRIEL (*keserűen*): De aztán magához tér.

ZÉNÓ: Dehogy! Nézze meg Benediktet! Úgy jár utána, mint egy kankutya.

GÁBRIEL: Engedékeny ítéletű jogtanácsos lehet.

BENEDIKT: Kérem, én lelkiismeretes jogász vagyok.

ZÉNÓ: Mindjárt be is bizonyíthatod. Légy szíves szakszerűen, az adott körülmények biztos mérlegelése alapján, válaszolni néhány kérdésemre, amelyek az államminiszter urat különösképpen érdeklik.

BENEDIKT: Parancsára.

ZÉNÓ: Ki ennek a hadgyakorlati tábornak a jog szerinti parancsnoka?

BENEDIKT: Ön, akit a kormány megbízott a hadgyakorlat vezetésével.

ZÉNÓ (*Gábrrielhez*): No lám! (*Benedikthez*): Ki dönti el tehát, mi történjék és mi ne történjék ebben a táborban?

BENEDIKT: De jure ön, de facto szintén.

ZÉNÓ: Remek. Namármost: mi a teendőd, ha valamilyen zavaró körülményt észlelek, amely fontos tevékenységemben akadályoz?

BENEDIKT: Elhárítani.

ZÉNÓ: Minden eszközzel?

BENEDIKT: Minden lehetséges eszközzel.

ZÉNÓ: És mi történik, ha teszem azt, egy ilyen súlyosan zavaró körülmény bizonyos államminiszter személyében testesül meg?

Szünet, miközben Benedikt hol Zénóra, hol Gábrrielre pillantva felméri az erőviszonyokat

BENEDIKT (*immár tájékozottan*): Kiküszöbölni.

ZÉNÓ: No lám!

GÁBRIEL (*Benedikthez*): Ön egy alamszuzi, hitvány, becstelen talpnyaló, uram!

BENEDIKT (*jegyvez*): Becsületsértés. Ezredes úr a tanú.

GÁBRIEL (*ordít*): Ön egy pofoznivaló hazaáruló, aki sárbatiporja demokratikus jogszolgáltatásunk nemes eszményeit!

BENEDIKT: Konkrétan tetszik érteni azt, hogy pofoznivaló?

GÁBRIEL (*ordít*): Konkrétan, maga piszok alak!

BENEDIKT: Testi fenyegetéssel való fenyegetőzés és erkölcsi presszió! Ezredes úr a tanú.

Zénó hahotázik

Kívül sikoltozás, jajgatás, sortűz

GÁBRIEL: És azt, ami odakinn történik, miként minősíti, jogtanácsos úr?

BENEDIKT: Háborúnak. Tudvalevőleg a zsákmányolt fegyverek eltulajdonítását sem szokták háborúban lopásnak minősíteni.

GÁBRIEL: Ez minden, amit a szeme láttára folyó oktalan tömegpusztításról mondani tud?

BENEDIKT: Dehogy, de nem kívánom fásasztani a jogászai szempontok sűrű szövevényével.

GÁBRIEL: És a kivégzések?

BENEDIKT: A kivégzéseket a tábori véstörvényeszk szakszerű ítéletei nyomán foganatosítjuk, a legnagyobb mértékben szabályosan. A halálraítéltek papot is kapnak.

ZÉNÓ: No lám! Ezt nem is tudtam!

BENEDIKT (*önérezetesen*): Nem is az ön dolga, táborparancsnok úr. Hűséges munkatársai mindenről gondoskodnak.

GÁBRIEL: Förtelem! Maga egy ször-

nyeteg kis házi szörnyetegje, jogianá-csos úr.

BENEDIKT: Én egy beosztásból fakadó kötelességeit végző tisztviselő vagyok csupán, semmi több.

ZÉNÓ: Helyes. Mehetsz, Benedikt. Szép álmokat — ugyanarról.

*Feléje suhint a nádpálcával.
Benedikt elsiet.*

9.

ZÉNÓ: Nos, Gábiel?

GÁBRIEL: Itt, a táborban, úgy látszik valóban győzött — ...Zénó.

ZÉNÓ: A győzelem villámgyorsan terjed.

GÁBRIEL: Ha meg nem akadályozzák. *(Feláll.)*

ZÉNÓ: Hova-hova? Csak nem megakadályozni?

GÁBRIEL: De bizony, igen. Eszmece-rénk további folytatásának semmi értelme.

Zénó indulót játszik szájharmonikáján.
Belép az Őr.

ZÉNÓ: Kérlek, fiam, vezesd az urat a szomszéd helyiségbe, és kezeld a szokott módon.

ŐR: Igenis, ezredes úr. *(Megragadja Gábielt.)*

GÁBRIEL: Mit jelentsen ez? Nyers erőszak?

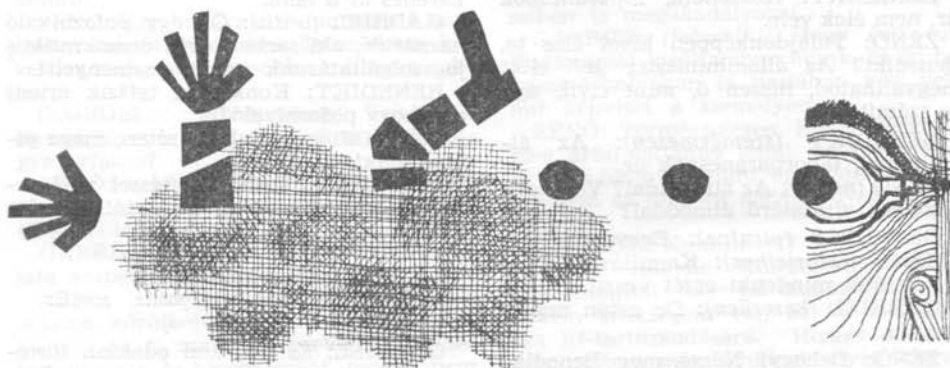
ZÉNÓ *(derülten)*: Ha egyszer kényszerít rá! Sajnos, mindenféle erőszak előbb-utóbb eldurvul. Indulás!

Az Őr kivonszolja a dulakodó Gábielt

ZÉNÓ: Huszonötöt fiam, huszonötöt! De csak a fenekére.

Hallatszanak a korbácsütések, miközben Zénó ismét fújni kezdi a szájharmonikáját.

F ü g g ö n y

MÁSODIK FELVONÁS

Gábiel a baloldali priccsen hever, hason fekve, arccal a rivalda felé; Balthazár a háttérben, nem rács védi, csak néhány tessék-lássék keresztbeszögezett léc. A lécek, feliratuk szerint, szétvert heringes ládákból származnak. A jobb- és baloldali fal mentén, az előtérben egy-egy priccs; ez minden berendezés. A bejárati vasajtó Balthazár priccse mögött, a jobboldali falon nyílik. A mennyezeten hangszóró, amely időnként tánczenét közvetít.

1.

Gábiel a baloldali priccsen hever, hason fekve, arccal a rivalda felé; Balthazár a magán, ugyanígy. A felvonás kezdetén a hangszóróból keringő-muzsika árad, aztán hirtelen félbeszakad.

BALTHAZÁR: Azért szép volt ez a muzsika, nagyságos úr.

GÁBRIEL *(búskomoran)*: Szép. Balthazár felkel a fekvőhelyéről. Tagba-

szakadt, életvidám arcú parasztlégény. Megtépázott bakaruháját viseli, öv és vállpánt nélkül; a csizmanadrágjához gyékénypapucsot.

BALTHAZÁR: Nem tetszik akarni egy cigarettát, nagyságos úr? Gondúzó az is.

GÁBRIEL: Köszönöm. Adj egyet, ha nélkülözheted.

Rágyújtanak. Balthazár az ágyán ül, Gábrriel fekje marad.

GÁBRIEL: Hanem idehallgass, Balthazár: ne nagyságosuraz te engem a siralomházban! Ha valahol, hát itt mindnyájan egyformák vagyunk. Szólíts csak Gábrrielnek.

BALTHAZÁR: Isten őrizz! Már hogy volnánk egyformák nagyságos úr? A nagyságos urat mint államminisztert kötik fel, engem mint bakát. Az más!

GÁBRIEL: Miért volna más? Én azt hiszem, egyremegy.

BALTHAZÁR: Azt csak úgy tetszik most gondolni, mert itt rossz az úrnak, meg az ülepe is fáj. *(Részteveően):* Fáj-e még?

GÁBRIEL: Fáj bizony.

BALTHAZÁR: A kivégzésig még lelohadhat, ha kímélni tetszik magát.

GÁBRIEL: Mivégre kíméljem? A férgek kedvéért?

BALTHAZÁR: Az Ūristen kedvéért. Hogy odafönn délcegen megállhasson Öszentfelsége trónusa előtt, ha beszólítják az angyalok.

GÁBRIEL: Nem szólítanak azok be engem, Balthazár.

BALTHAZÁR: Már mért ne szólítanak? A nagyságos úr nem volt gazember, meg aztán a Joisten irlalmas.

GÁBRIEL: Nem. Gazember nem voltam, de nagy marha voltam, Balthazár, azt mondhatom neked.

BALTHAZÁR: Ejnye be csúful tetszik magát tönkresilányítani előttem, szegény buta parasztember előtt.

GÁBRIEL: Jó gyerek vagy te, Balthazár. De sose sajnálj engem.

*Szünet
Közben élvezettel pöfékelnek*

GÁBRIEL: Te, mondd csak, tulajdonképpen miért dezertáltál?

BALTHAZÁR: Nem dezertáltam én, nagyságos Gábrriel úr, csak megpróbáltam hazamenni az asszonyhoz. Még az uniformist sem váltottam vasárnapi gúnyára.

GÁBRIEL: Aztán miért volt olyan sűrűgös neked a hazamenés? Nem tartott volna örökké ez a hadgyakorlat.

BALTHAZÁR: A hadgyakorlat, az nem. Hanem a halál, nagyságos úr, az bizony majdnem hogy örökké tart. Mert

azt nem lehet tudni, hogy a feltámadást mikor fúvatják meg.

GÁBRIEL: Nem, testvér, azt bizony nem lehet tudni. De miért kellett volna neked meghalnod ezen a hadgyakorlaton? Nem vagy te miniszter.

BALTHAZÁR: Mivelhogy én, tetszik tudni, zöld karszalagos voltam. És a Zénó ezredes már az elején minden zöld karszalagost halálra szánt, mivelhogy mi vagyunk az ellenség. Csakhogy hiba van a számításban!

GÁBRIEL *(feiderülve)*: Mifélc hiba? Sajnos, itt mindent jól kikalkuláltak. Vagy nem?

BALTHAZÁR *(diadalmasan)*: De nem ám! Mert, tetszik tudni, kérдем én: ha én mint zöld karszalagos az ellenség vagyok — akkor miért nem örvendezett Zénó ezredes, hogy futásnak eredtem? És akkor, ha már elkaptak, miért nem vagyok én hadifogoly? Miért vagyok én halálraítélt katonaszökevény? Hadifogolynak lenni sokkal jobb; a legjobb dolog a világon!

GÁBRIEL: Gondolod?

BALTHAZÁR: Hát a legjobb dolog persze otthon lenni, az asszonnyal, az erdőn, és dolgozni meg mulatni, jóféle borral. De ha már azt nem lehet, a legjobb mégiscsak hadifogságban.

GÁBRIEL: Miért jó az, Balthazár? A hadifoglyot sem tartják kacsasültön.

BALTHAZÁR: Elsősorban is, mivel a hadifogoly mindig megszökhethet, nagyságos úr. Ha mi ketten most hadifoglyok volnánk, hajnalra bottal üthetnék a nyomunkat, és holnap már otthon lennénk, én az asszonnyal, a nagyságos úr meg Öfelségénél, a királynál.

GÁBRIEL: Hát az szép lenne! *(Más hangon)*: És mit gondolsz, innen nem szökhethnék meg?

BALTHAZÁR: Nagyon sajnós, nagyságos úr, de nem. Mert az igaz ugyan, hogy az ablakot csak az a néhány szál deszka zárja — azt persze elfújhatnám, mint a pihét. Viszont az is igaz, hogy az ablakot háromóránként váltott géppisztolyos őr tartja szemmel, az meg, ha csak mozdul is valami, lő. Hát ezért nem lehet innen megszökni. *(Leül.)*

GÁBRIEL: Kár. Nagy kár.

BALTHAZÁR: Kár biza. Én hazamennék az asszonyhoz — a nagyságos úr meg elintézhethné a királynál Zénó ezredes. Elintézné? Mert az a nagyságos úrnak kötelessége volna a nemzet iránt.

GÁBRIEL *(elszántan)*: Tudom én azt, Balthazár. El is intézném.

BALTHAZÁR: Felköttené?

GÁBRIEL. (*felugrik. Tajtékozva*): Hogy felkötteném-e? Kerékbe töretném, karóba húzatnám, fejét vétegném, vízbe fullasztatnám, máglyán ögettetném meg, kínpadra vonatnám, halálra pofoznám!

BALTHAZÁR: (*szomorúan*): Hát mindez nem lehet egyszerre. De kár, hogy nem lehet.

GÁBRIEL. (*leforrázva*): Kár. Még külön-külön se lehetne, Balthazár.

BALTHAZÁR: Már miért ne lehetne? Külön-külön igenis lehetne.

GÁBRIEL: Nem lehetne. Nem lenne törvényes.

BALTHAZÁR: Már miért ne lenne? Hiszen a Zénó ezredes úr egy tömeggyilkos.

GÁBRIEL: Erkölcsi szempontból valóban az. A történelem is így ítélné meg. De mi, a kormány, elkövettük azt a megbocsáthatatlan hibát, hogy mi neveztük ki Zénó ezredest főparancsnokká. A hatalmat mi adtuk neki, ő csak visszaélt vele.

BALTHAZÁR: Lehet hogy egy másik ezredes is visszaélt volna vele.

GÁBRIEL. (*keserűen*): Két nap óta én is úgy látom. Lehet, hogy egy másik ezredes is visszaélt volna vele...

BALTHAZÁR: Dehát akkor kinek kellene vezetnie a hadgyakorlatot, nagyságos úr?

GÁBRIEL: Senkinek. Nem kellene hadgyakorlatot tartani.

BALTHAZÁR: Hát ha nem kellene, az bizony dicséretes dolog volna, Istennek is tetsző, meg az asszony is örvendene neki.

GÁBRIEL: Na látod.

BALTHAZÁR: És akkor, ha mi most leléphetnénk innen, és a király Ófelsége megtudná ezt a disznóságot, ami itt van, mit tetszik gondolni, mi történne a Zénóval?

GÁBRIEL: Nyugdíjaznák, öregem, nyugdíjaznák.

BALTHAZÁR: Nyugdíjaznák? De hiszen az jó neki! Nekünk, parasztoknak éppen ez az egy hiányzik legfőképpen, nagyságos úr, a nyugdíj! A Zénó csak örvendhetne, hogy nyugdíjazzák.

GÁBRIEL: Nem örvendene, Balthazár. Dühöngene.

BALTHAZÁR. (*felháborodva*): Hát akkor nincs igazság a földön, ha ekkora bitangot nyugdíjjal büntetne a kormány!

GÁBRIEL. (*szomorúan*): Nincsen, Balthazár, igazság nincsen.

BALTHAZÁR: És a nagyságos Gábrriel miniszter úr nem is tenne semmit, hogy legyen? Azok után se, hogy huszonötöt vertek a jobb napokat látott fenekére?

GÁBRIEL: Megpróbálnám én, hogy tegyek ellene, de aligha sikerülne.

BALTHAZÁR: Miért? Ha egyszer próbálná!

GÁBRIEL: Mert mi civilizált jogállamban élünk, Balthazár. Törvény szerint. A törvény pedig nem engedné, hogy Zénó ezredes méltó büntetésben részesüljön, mert a hatalmát ő is a törvényes kormánytól kapta.

BALTHAZÁR. (*dühösen*): Hát akkor mire jó az a vacak törvény, ha az ilyen bitangokat nem lehet felkötetni — magunkfajta becsületes alattvalót pedig lehet?

GÁBRIEL: Isten tudja, mire jó. Én se tudom már, mire jó.

2.

Klasszikus zárscikordulás, majd a szélesre táruló ajtón belép Zénó és Benedikt.

ZÉNÓ: Jó reggelt, néhai államminiszter úr, jó reggelt!

BENEDIKT: Alázatos szolgája ex-excellenciádnak!

Mindkét rab a fekhelyén marad és szótlanul mered a jövevényekre.

ZÉNÓ: Csak nem tettek némasági fogadalmat? (*Nádpálcájával ráver a fekvő parasztleányra, aki mintegy automatikusan talpraszökken.*) No lám, csak az olajozás hiányzott.

GÁBRIEL: Szadista bitang. Magának bizonyára a reggeli megalázás hiányzik. (*Benedikt felé*): Ennek a patkánynak a megalázása nyilván semmi elégtétellel nem jár; ezen már nincs mit megalázni.

ZÉNÓ: Téved, Gábrriel barátom, Van. Nem kell olyan finnyásnak lennünk. Mindenkiiben akad még, amit meg lehet alázni. A világ ezért csupa kísértés.

BENEDIKT: A nagy emberek számára.

ZÉNÓ: Még a kisebbek számára is. Itt van például ez a deli parasztleány. Hogy is hívnak?

BALTHAZÁR: Balthazár.

ZÉNÓ: Ez a Balthazár. Ez az ökör hazaszőkött volna a feleségéhez, hogy a maga bizonyára szeretetre méltó módján megalázza. Az ágyban. Még hozzá valószínűleg sötétben, amilyen primitív. Igaz-e Balthazár?

Balthazár hallgat.

ZÉNÓ: Azt kérdem: sötétben mászoló a feleségedre, vagy nem?

(Útésre emeli a pálcáját.)

BALTHAZÁR. (*sötétben*): Igenis.

ZÉNÓ: No lám. Biztosan nem is láttad még világosságban a feleséged mellét meg a hasát.

BALTHAZÁR: Nem láttam.

ZÉNÓ: Hát aztán, ha idehivatnám az asszonyt, a kedvemért nem másznál-e rá világosságban is? Felelj, mert ütök.

BALTHAZÁR: Nem.

ZÉNÓ: Akkor sem, ha cserében futni hagynálak?

BALTHAZÁR (*másodpercnyi habozás után*): Akkor sem.

ZÉNÓ: Mert megharagudna az asszony?

BALTHAZÁR: Mert megharagudna az Isten.

ZÉNÓ: Az Isten? Az ugyan miért?

BALTHAZÁR: Mert csúfot üznénk a kegyelméből, amelynek köszönhetőleg szeretjük egymást.

GÁBRIEL: Ebben a fiúban mintha csak megmenekülne az emberség, ami magában elveszett, Zénó.

ZÉNÓ: Én is látom, hogy veszélyes fickó. No, majd gondoskodunk róla, hogy ne meneküljön meg. Benedikt, hogy áll a fiú vádirata?

BENEDIKT: Kamilla most gépeli, ezredes úr. Délután összeül a vésztörvényeszek, hajnalban kivégezhetik.

GÁBRIEL (*Benedikthez*): Aljas hóhérség!

BENEDIKT: A személyem ellen elkövetett becsületsértések jegyzékébe ezt is fölvenném, ha lenne mód az eljárás lefolytatására.

ZÉNÓ: Hagyjuk most a piszkálódást, Benedikt, nem azért látogattunk be az ex-államminiszter úrhoz. Ellenkezőleg.

GÁBRIEL: Ellenkezőleg? Balsamot akarnak csöpögtetni megkorbácsolt ülepemre? Mert azt nem bálnám.

ZÉNÓ (*nevet*): Sajnos, minden balzsamkészletünket elhasználtuk, csizmatakarításra. De ha kívánja, ideküldhetem Kamillát, hogy borogassa azt a ráncba szedett ülepet.

GÁBRIEL: Köszönöm, nem kívánom.

ZÉNÓ: Hát ezt elég rosszul teszi. No de talán, majd később meggondolja magát. Hanem most térjünk a tárgyra.

GÁBRIEL: Figyelmeztetem, minden további alkudozás hiábavaló.

ZÉNÓ (*nevet*): Eszem ágában sincs alkudozni. Tegnap este óta ugyanis maga megszűnt mint partner, akivel alkudozni lehet.

GÁBRIEL: Igazán? Holttá nyilvánított?

BENEDIKT: Eltűnté. Még tegnapelőtt. Amikor a kormány értesítettük, hogy kíséretével együtt eltűnt az aknamezőn.

GÁBRIEL: Mi történt a kíséretemmel?

ZÉNÓ: Csakugyan eltűnt az aknamezőn. Történetesen odairányították őket, amikor keresték magát.

GÁBRIEL (*feszülten*): Maga irányította őket oda, Zénó?

ZÉNÓ (*nevet*): Dehogy! A katonáim. Én semmi szín alatt nem vagyok szándékos emberléssel vádolható. Igaz, hogy ma már nem is lenne, aki vád alá helyeztessen — de az akkurátusságom még ilyen szuverén körülmények között is gondoskodik a helyzetemnek megfelelő jogi körülményekről. Igaz-e, Benedikt?

BENEDIKT: Hibátlanul, ezredes úr. Ha ad absurdum, lenne még valaki, aki vizsgálatot folytathatna ezredes úr ellen, ön tökéletesen fedezve lenne: mindenért más felel.

ZÉNÓ (*nevetve*): Hát nem vagyok akkurátus?

GÁBRIEL: De, valóban az. Csak nem értem, miért zárja ki egy esetleges további vizsgálat lehetőségét. Mert engem eltűntnek nyilvánított?

ZÉNÓ: No nem, annyira nem becsülöm túl ex-államminiszter úr néhai szerepét. De éppen azért jöttem, hogy új helyzetét a tegnapi óta megváltozott körülmények fényében világítsam meg.

GÁBRIEL: Miért fontos ez magának — velem szemben, aki már semmi se vagyok?

ZÉNÓ: Hja, emberek vagyunk, Gábrriel, esendő emberek! Nem tudom magam megfosztani az elégtételtől, hogy mielőtt eltávozna az élők sorából, ne ismerje fel kellőképpen a koncepcióim gyakorlati horderejét. Hiú vagyok, öregem, hiú vagyok: ez, úgy látszik, a lángelmék gyöngeje.

GÁBRIEL: Hát ez megható. Hogy akadnak gyöngei, amelyekkel humanizálni akarja magát. Azért maradt magában valamiféle liberális erkölcsi konzervatívizmus, Zénó. Ez vigasztaló! Nem képes elszakadni a hagyományos humanista értékrendtől!

ZÉNÓ (*dühösen*): Fészkés fenét! Maga, verbéli szalonfilozófus létére addig csürcsavarja a valóságot, amíg olyan íze lesz, mint a humanista limonádéjának! Hát vegye tudomásul, fiatal barátom, hogy tegnap óta nemcsak felfogásom, de hatalmam szerint is szakítottam a hagyományos renddel.

BENEDIKT: Mondhatom?

ZÉNÓ: Mondhatod. Mondd csak!

BENEDIKT: Tegnap déli 12 óra óta Zénó ezredes államvezéri címmel átvette az országban a hatalmat. Ófelsége a király házi őrizetben van, a kormány tagjai a börtönben várják a vésztörvény-

szék ítéletét. Zénó államvezér saját személyében látja el az államfői, a kormányfői, a hadügyminiszteri, a külügyminiszteri, a belügyminiszteri és a művelődésügyi jogkört.

ZÉNÓ (*Gábrrielhez*): Na, fiam?

GÁBRIEL: Hát igen, ez már valami. Sajnos, hogy ez megtörténhetett, ezért én is felelős vagyok.

ZÉNÓ: A limonádé, Gábrriel, a limonádéné! A filozófiai lélötty! Nem ismerte fel a helyzetet.

GÁBRIEL (*keserűen*): Nem ismertem fel. És mivel mint államminiszter nem ismertem fel, tulajdonképpen nem is érdemelek jobbat a kötélnél.

ZÉNÓ: Kötélről pedig szó sincs a maga esetében, fiam. A kötelet hagyjuk ennek a marha Balthazárnak, ha ugyan nem hívhatja mégis ide az asszonykáját. Magát, Gábrriel, a legrosszabb esetben főbelövetem. De sokkal szívesebben venném, ha előzékenyebb lenne, és beállna hozzám — mondjuk, állami főügyésznek. Úgy tudom, jogvézgett is.

BENEDIKT (*sértődötten*): Hát nem én leszek a főügyész, államvezér úr?

ZÉNÓ (*nevetve*): Nem. Te az igazságügyminiszter leszel, Benedikt.

BENEDIKT (*sugárzó arccal*): Jó lesz az is. Megírhatom a kinevezésemről szóló közleményt?

ZÉNÓ (*végigver rajta a pálcával*): Megírhatod, te ökör. Addig ex-államminiszter úrnak, akit láthatólag egészen megreszegített az élet ígérete és a nem várt megtiszteltetés, adunk egy kis gondolkodási időt.

GÁBRIEL: Főlősleges, nem vállalom. Akasztasson föl.

ZÉNÓ: Maga csak ne vegye el az én örömet. Nekem sokkal jobban esne magát kompromittálni, mint fölakasztatni.

GÁBRIEL: Azt elhiszem.

ZÉNÓ: Hát akkor jelenlegi, elhamarkodott válaszát figyelmen kívül hagyva, fenntartom a maga számára a gondolkodási idő pazar lehetőségét. Aztán majd visszajövök a végleges választért. Uraim!

Tiszteleg, és Benedikkal együtt kivonul. Kulcseskikördülés a zárban.

3.

BALTHAZÁR: Hát itt baj van, nagyságos úr.

GÁBRIEL: A mi helyzetünk nem változott, Balthazár. Bennünket úgyis kivégeznek.

BALTHAZÁR: Tetszik tudni, mégiscsak más lett volna azzal az érzülettel állni a bitófa alá, hogy az utolsó pillanatban még odaérkezhet Ófelsége, a király, megfuvathatja a harsonákat, és arany bicskájával levághatja a hurkot a nyakunkról. De, most, hogy Ófelsége is ül, akárcsak mi ketten — igaz, hogy ő hermelinpriccsen ül — most már csak a Jóisten segíthetne. De őt már ismerem, ő nem ér rá.

GÁBRIEL: Bizonyos vagy benne, hogy nem ér rá?

BALTHAZÁR: Úgy gondolom. Mert rengeteg dolga van szegénynek. És szerte a nagyvilágon annyi nyakon szorul a hurok, hogy annyi hurkot még az Isten sem ér rá levagdosni.

GÁBRIEL: Hát akkor legjobb lesz, ha búcsút is mondunk egymásnak és a világnak, mert nem maradt semmi remény.

BALTHAZÁR (*huncut mosollyal*): Azt már nem, nagyságos Gábrriel úr, azt már nem! Remény az maradt!

GÁBRIEL: Hiszen te mondtad az imént, hogy Isten sem ér rá segíteni.

BALTHAZÁR: Mondtam hát. De amikor az Isten nem ér rá segíteni — hát akkor az ember maga segít magamagán!

GÁBRIEL (*fáradtan*): Hát akkor segíts magadon, ha tudsz.

BALTHAZÁR: Segítek én a nagyságos úron is, ha megígéri, hogy szabadulás után egy vasárnapi napon ellátogat hozzám a faluba, és ott ebédel az én asztalomnál.

GÁBRIEL (*mosolyogva*): Szíves-örömmel. Balthazár! Ha kedved tartja, vacsorára is ott maradok.

BALTHAZÁR (*meghatva*): Hát ez igazán szép a nagyságos államminiszter úrtól, hogy nem nézi le az én paraszti ebédemet! No, akkor meg is ígérem, hogy kimentem ebből a pácából!

GÁBRIEL (*mosolyogva*): Te — engem? Miképpen mentesz ki engem, öcskös?

BALTHAZÁR: Kimentem én innen mind a kettőnket. Méghozzá igen egyszerűen.

GÁBRIEL: Tréfálsz, Balthazár? Jó természeted van, az Isten áldjon meg.

BALTHAZÁR: Dehogy is tréfálok. Majd meglátja.

GÁBRIEL (*elunja a beszélgetést*): Bolond vagy te, Balthazár! Rászállt a halálfélelem az agyadra. *(Fálnak fordul a priccse és megpróbál aludni.)*

Balthazár dűnnyög magában és egyre vidámabb ábrázattal mered a mennyezet felé, ahol megszólal a hangszóró és a Carmen nyitányát közvetíti. Félperc múlva erre a zenére toppan be Kamilla, csábos hálóingben, kibontott hajjal.

4.

KAMILLA: Ez az a kanketrec, ahol az édes kicsi Gábiel sínylődik?

A férfiak csak a fejüket emelik fel fektükben és szóttanul vizsgálják a lebilincselő jelenséget.

KAMILLA (Balthazárhoz): Hát te ki vagy, te deli legény? Áruhás királyfi?

BALTHAZÁR: Dehogy. Én vagyok a Balthazár.

KAMILLA: (nevet): A Balthazár? Hát te olyan közismert személyiség vagy, hogy belőled csak egy van, te gyönyörű?

BALTHAZÁR (felül az ágyán; fenyegetően): Itt, ehelyt csak ez az egy Balthazár van, mármint a személyem. De annyit mondhatok, hogy ha a kisasszony itt, a halál országának küszöbén gúnyt akar űzni ebből az én keserves bánatú személyemből, én olyat verek arra a világgá mutogatott pucér fenekére, hogy szétfolyik, mint a hólé!

KAMILLA (kigyulladó, szerelmes szemmel méregeti Balthazárt): Hát te ilyen erőszakos vagy, te barbár, te édes? (Leül az ágyára.)

BALTHAZÁR (felkel az ágyról): Én bizony szelid ember vagyok, a nagyságos államminiszter úr a megmondhatója, amíg fel nem bősztítenek. De ha egyszer engem egy ilyen békahúsú fehérszemély kihoz a békettűrésemből, pláne, hogy a Zénó szeretője, hát én nem állok jót magamért!

KAMILLA (a nyakába ugrik): Igazán? Hát akkor verj meg, te édes, tépd le rólam ezt a rongy hálóinget és győtörj véresre!

BALTHAZÁR (lefejtí magáról Kamilla karját és egy gyöngéd tasztítással elölki magától. Gábielhez): Bolond ez a nő, Gábiel nagyságos úr?

Gábiel nem felel

KAMILLA (elomlik az ágyon; esdekelve): Hát nem kellek neked, Balthazár, te dúvad?!
BALTHAZÁR: Kell a fenének. Hagyjon nekem a kisasszony békét!

KAMILLA: És miért nem kellek neked, te bölénybika?
BALTHAZÁR: Van énnekem feleségem, nagysám, szebb is, jobb is, fino-

mabb is, mint maga. Meg aztán egyéb gondom van nekem most, mint a szerelmes incselkedés!

KAMILLA: Hát megverni sem akarsz engem, szűzies Hippolytosz?! (Balthazár lába elé veti magát.)

BALTHAZÁR: Maga tisztára kolontos, Kamilla nagysám! (Félrehúzódik.)

KAMILLA (Gábielhez): Hallja ezt Gábiel? Nem kellek neki!

GÁBRIEL (undorodva, de némi elégtétellel): A gyermek meg bájj úgy látszik jobban sikerült magának, mint ez a mazochista póz!

KAMILLA (feláll. Józanul): Ez nem póz, Gábiel. Ez nem póz. Én csakugyan ilyen vagyok, amióta Zénó ilyené tett.

GÁBRIEL: Az erőszak tenyészetete. Benediktől egy patkányt nevelt — magából meg ezt.

KAMILLA (ábrándosan): Maga mellett talán egészen más emberré fejlődtem volna, Gábiel.

GÁBRIEL (szíven találva): Gondolja?

5.

Belép az Őr, aki olyan, mint egy Őr.

ŐR: Balthazár fogoly, kövess engem.

BALTHAZÁR (riadtan): Hová kövessellek, pajtás?

ŐR (elmosolyodik): Ne izgulj, őcsém. A feredőbe.

BALTHAZÁR: Mit csináljak én ott, halálom küszöbén?

ŐR: Hát feredj! Mi a fenét csinálnál a feredőben?

BALTHAZÁR: Nem vagyok én piszkos!
ŐR: Az nem számít, őcsém. Baka vagy, ezért feredned kell.

GÁBRIEL: Én nem fürödhetnék meg?

ŐR: A nagyságos ex-miniszter úr, nem. Arra nincs parancsolat.

GÁBRIEL: Miért nincs? Tiltakozom!

ŐR: Ne tessék velem dühösködni, nagyságos úr, én nem tehetek róla.

GÁBRIEL: És mit gondolsz, engem miért nem küldenek fürödni?

ŐR: Hát mert úrnak tetszik lenni. Az úr úgysis tisztá, ha fürdik, ha nem; hiszen úr. (Balthazárhoz): Na, gyerünk, mert kihül a víz.

Kimennek.

GÁBRIEL (*dühösen*): Még ezt se! Zénó még a fürdőt is sajnálja tőlem!

KAMILLA: Azt hiszem, maga igazságtalan velem, Gábrriel. Zénó úgy intézkedett, hogy maga meg én egyedül maradjunk a cellában. Ezért kell most a szegény Balthazárt erőnek erejével megfürösztetni.

GÁBRIEL: Szóval újabb trükk.

KAMILLA: Hát persze. Ezért kellett nekem is hálóingben jönnöm látogatóba. Ezek Zénó örült ötletei. (*Lesimítja térdén a hálóinget.*)

GÁBRIEL: Hogy tud maga egy ilyen monstrummal élni, Kamilla?

KAMILLA (*vállat van*): Megerősszakolt, mint szüzlányt. Aztán felvilágosított, hogy ezek után másnak úgysem kellek.

GÁBRIEL (*felháborodva*): Aljas liliomtipró! (*Más hangon*): Azért magának nem kellett volna a szabadulás — egy tisztább, emberibb élet reményét feladnia!

KAMILLA (*tökéletes alakoskodással*): Nem volt erőm a meneküléshez — egyedül.

GÁBRIEL (*gyengülőfélben*): Egyedül, Kamilla?

KAMILLA: Egyedül, Gábrriel... Amikor maga megjelent itt, és... úgy vettem észre... érdeklődést tanúsított irántam... valamilyen reménység csillant meg előttem... noha én modern entellektüel vagyok, tehát pesszimista...

GÁBRIEL (*megrendülve*): Szóval, maga... maga nem színészkedett velem, amikor olyan... gyermekes volt... olyan üde...?

KAMILLA (*tragikus könnyek között*): Nem, Gábrriel. Én akkor színészkedem, amikor a cinikusát játszom — hogy ne váljak nevetségessé is... szégyenteljes helyzetemben...

GÁBRIEL: És nem is mazochista?

KAMILLA (*vállat von*): Nem tudom. Nem tudom már, mi vagyok; lehetséges, hogy egy mindörökre elzüllött és aberrált lány vagyok... (*Sír.*)

GÁBRIEL (*lovagias hévvel*): Én ezt nem hiszem, Kamilla, esküszöm magának, hogy nem hiszem! Az én ösztönöm megsúgta nekem, hogy magában tisztá lélek lakozik!

KAMILLA (*egy pillanatra kiesik a szerepéből; mohón*): Ezt súgta az ösztöne?

GÁBRIEL: Esküszöm, Kamilla, ezt!

KAMILLA (*felujjong*): Ó! Hát akkor segítsen élnem, Gábrriel, segítsen!

GÁBRIEL (*megettörtén*): Én már senkin sem segíthetek, Kamilla. Kivégeznek.

KAMILLA: Nem végzik ki... ha hajlandó értem egy picit... egy icipicit... megbarátkozni a körülményekkel...

GÁBRIEL (*gyanút fog*): Zénóval, mi? Hát erről van szó?!

KAMILLA (*drámai zokogással*): Számomra nem erről van szó — az Isten szerelméért, számomra nem! De hát, mit tegyünk? — ha nem megy másképp... egyelőre...

GÁBRIEL (*ismét ellágyulófélben*): Ne sírjon kedvesem, ne sírjon. A maga sorsa még jóra fordulhat...

KAMILLA (*könnyek között*): Maga nélkül nem fordulhat jóra, maga nélkül nem fordulhat... Maga nélkül minden így marad... ez a szegény... ez a megáláztatás... (*kéjesen*): ez a buja pokol...

GÁBRIEL (*elkínzottan*): Még eljöhét egy másik férfi... aki szeretni fogja magát...

KAMILLA (*hisztérikus kitöréssel*): Eljöhét... hogyan... hogy egy másik pokolba hurcoljon magával... akinek úgy kellene, amilyen most vagyok... akit a cinizmusom vonz... akiben nincs meg a maga tisztasága... nemes férfiasága... etikája... pedig én... (*elcsukló hangon, de azért hangsúlyozottan*): filozófiát hallgattam... és esztétikát...

GÁBRIEL (*mámorosan*): Filozófiát! És esztétikát!

KAMILLA (*más hangon*): És lélektant!

GÁBRIEL: Ó, Kamilla! (*Könnyezik, eltakarja a szemét.*)

KAMILLA: És Zénó miatt most... itt... így... ki tudja meddig...

GÁBRIEL (*felkapja a fejét; kissé józanabban*): És hogyan gondolja, hogy Zénó ezredes... csak úgy átengedné magát nekem?

KAMILLA (*egy pillanatra zavarba jön, aztán megkockáztatja a rögtönzést*): Hát... talán... már... szabadulni akar tőlem... (*Sír.*)

GÁBRIEL: Szabadulni magától? Azt nem lehet! Ez a romlott vén kéjenc... ez a szadista tébolyult... ez a hóhér... nem akarhat szabadulni az egyedüli tisztaságtól, ami magában megtestesül körülötte!

KAMILLA (*diadalmasan*): Nem akarhat szabadulni? Gondolja, hogy nem

akarhat? *(Más hangon, rutinosan):* Egy idő után minden férfi szabadulni akar... minden nőtől...

GÁBRIEL *(aki maga szeretne érveket találni az elképzeléshez):* A tény, hogy ideküldte... kétségtelenül arra enged következtetni, hogy... nem ragaszkodik magához túlságosan...

KAMILLA *(őszinte gyűlölettel):* Gondolja, hogy azt jelenti?

GÁBRIEL *(tapintatosan):* Már megbozsáson... de előfordulhat... Hiszen épp az imént mondtotta...

KAMILLA *(visszatalál a szerepéhez):* Látja, igazam van. És ő mondta, hogy így jöjjen ide *(felhúzza térdén a hálóinget)*... egy szál ingben... *(leszáll Baltházár ágyáról)* ami ráadásul még átlátszó is... *(mutatja, hogy átlátszó)* úgyszólván meztelenül... *(Gábrriel fölé hajol)* kibontott hajjal... *(Ráborul. Hosszú csók.)*

GÁBRIEL *(kibontakozva):* De én nem maradhatok veled, Kamilla... — ezen az áron!

KAMILLA *(zokogva):* Nem maradhatok? Hát van neked szíved?

GÁBRIEL *(heroikusán):* Nem maradhatok. Nekem meg kell hálnom, hogy a liberális jogállam eszméjét ne érje szégyenfolt.

KAMILLA: És mi lesz velem? *(Egy végső nekifutással):* A szerelmeseddel?

GÁBRIEL: Hát... te szegény... látod, nem adatott meg nekünk a boldogság...

7.

Kulcsescikordulás, aztán belép Baltházár, fürdőköpenyben.

BALTHAZÁR: Tényleg megferesztettek.

KAMILLA *(Gábrrielre pillant, aztán reménytelenül legyintve felkel az ágyáról és korábbi mohóságával fordul Baltházár felé):* Akkor te most nagyon jószagú lehetsz, Baltházár, gyere ide, hadd szolgáljalak meg!

GÁBRIEL *(megrökönyödve):* De Kamilla... hogy beszélsz?!

KAMILLA *(bizalmasan):* Zénó bármelyik pillanatban beléphet... értsd meg...

GÁBRIEL *(kelletlenül beleegyezve):* Vagy úgy.

BALTHAZÁR: Hanem maguk itt jól összemelegedtek, amíg én a feredőben voltam! *(Átható tekintettel vizsgálgatja őket.)* Látom, hogy jól összemelegedtek!

GÁBRIEL *(megrövérolag):* Ne izetlenkedj, Baltházár, ne izetlenkedj! Kamilla kisasszony megbántódik, ha így beszélés!

BALTHAZÁR *(nevetve):* Hát csak nem lett időközben olyan finommá a kisasszony, amikor még csak az imént rám akart mászni?

GÁBRIEL *(dühösen):* Fogd be a szád, mert megharagszom!

KAMILLA *(választékosan):* Nem bírom tovább ezt a tónust, Gábrriel. Ne haragudj, én most elmegek. *(Indul.)*

GÁBRIEL *(haragos pillantást lövell az elámult Baltházár felé):* Na látod, te vad-zsamár!

KAMILLA: Majd később igyekszem visszajönni... ha majd nyiratkozni viszik ezt a gorillát... *(Hármukat koppan az ajtón, amely kinyílik, és tovalebber.)*

8.

BALTHAZÁR *(értetlenül):* Hát most már semmit sem értek!

GÁBRIEL *(kioktatólag):* Hallgass ide, Baltházár! Két napja már, hogy veled vagyok ebben a cellában, ahonnan a vesztőhelyre kerülünk mind a ketten. Én itt megkedveltelek téged, mint jóérzésű, romlatlan lelkületű legényt és őszinte vonzalmat táplálókat irántad. De ez nem jelenti azt, hogy friss barátságunkat durván lábbal tiporva, beletaposs az én legszentebb érzéseimbe!

BALTHAZÁR *(elképedve):* Már hogy én... a Gábrriel államminiszter úr legszentebb érzéseibe? Hogy is tetszik rólam ilyet hinni? Nem akarok én bántani egy olyan derék és igazságszerető nagyságos urat, mint a nagyságos úr!

GÁBRIEL *(még mindig megbántva):* No látod! Hát akkor miért üzöl gúnyt az én legszentebb...

BALTHAZÁR *(a homlokára csap):* Magasságos Úristen, Szűzmáriám, Szentlélek! Csak nem tetszett beleszeretni a Kamilla kisasszonyba?!

GÁBRIEL *(kissé zavartan):* De igen, Baltházár, beleszerettem.

BALTHAZÁR *(hitetlenkedve):* És ő is... a nagyságos Gábrriel úrba?!

GÁBRIEL *(önérzetesen):* Úgy tűnik, ő is belém. *(Megbántva):* Miért? Te olyan különösnek véled, hogy egy... bájos fiatal hölgy... nekem ajándékozza a szívét?

BALTHAZÁR: Hát... ha egy tisztességes leányzó megszeretné a nagyságos ál-

lamminiszter urat... van is a falumban egy pár igen derék jószág... de mit is beszélek itt össze-vissza... szóval, ha egy jóra való, becsületes hajadon szívbéli vonzalmat érezne a Gábrriel nagyságos úr iránt... azt nem csodálnám... De hogy egy ilyen mocskos, rosszvérű szuka, mint a Kamilla!...

GÁBRIEL (*felpattan; magánkívül*): Megtiltom neked, hogy így beszélj a kis-asszonyról! Érted? Megtiltom!

BALTHAZÁR (*teljes zavarban*): Hát... ha a nagyságos úrnak nem tesz az én őszinte beszédem... (*megbántva*): akár hallgathatunk is... a vesztőhelyig. (*Lefekszik a pricesére, falmak fordul.*)

Szünet

GÁBRIEL (*békülékenyen*): Nem akarok én veled összeveszni, testvér!

BALTHAZÁR (*örvendező arccal*): Én se akarnék összezördülni a nagyságos úrral... ha már ilyen jól megbarátkoztunk Isten országának előszobájában!

Felállnak, kölcsönös hátbaveregetés közben megölelik egymást

9.

Belép Zénó ezredes; a kezében most zöld szattyánból fonott kutyakorbácsot fogat.

ZÉNÓ: Osztálybéke, uraim? Népfront? (*Balthazár lábára csap a korbácsával.*) Mars a helyedre, te szelindek!

Balthazár fogcsikorgatva a fekvőhelyére ül.

GÁBRIEL: Szegény Zénó ezredes! Borzasztó lehet, ha az ember ilyen törpe, és kénytelen folytonosan megalázni a jobbakat, hogy elviselje önnön törpeiségét!

ZÉNÓ: Most hagyjuk a mélylélektant, Gábrriel, én is tanulmányoztam. Én azért jöttem, hogy egy újabb, legeslegutolsó kísérletet tegyek a maga megmentésére. Ha sikerül jobb belátásra bírnom, nyilván hasznosabban értékesítheti lélektani tudását a nemzet érdekében, mint itt, a börtönben, a kivégzés árnyékában, ahol a humanista szószátyárkodás oly kínosan semmitmondó.

GÁBRIEL: Kamilla bizonyára jelentette, hogy semmilyen áron...

ZÉNÓ: Kamilla leforrázva jött hozzám, vérbeli kis ringyó létére, akinek ezegyszer valami nem sikerült, és tüstént attól tart, hogy már nem szép és nem

fiatal. (*Szünet.*) Ami, nyilván, túlzás?! Csodálom, hogy lovagias férfi létére miképpen alázhatott meg egy ilyen nagyreményű hajadont, Gábrriel!

GÁBRIEL (*gyűlölettel*): Kamillát sem én, sem más nem alázhatja meg többé; még az idő sem, amely előbb-utóbb mindenkit megaláz. Maga úgy tönkretette, olyan semmivé nyomorította ezt a szerencsétlen lányt, hogy nyoma sem maradt benne a büszkeségnek... legfeljebb a fájdalomnak.

ZÉNÓ (*hahotázva*): Mit hallok? Kénytelen vagyok védelmemre megemlíteni, hogy Kamilla mára virradó éjjel még nagyon hálásnak, nagyon lelkesnek bizonyult ennyi szenvedés közepette. Maga úgy látszik elvesztette az arányérzékét, Gábrriel!

GÁBRIEL (*tompán*): Lehet.

ZÉNÓ: Ideje, hogy restauráljuk kissé. Nézze fiam, nekem most nincs időm továbbra is foglalkozni magával — épp elég bajom származik abból, hogy egyelőre kénytelen vagyok az egész országot innen, a hadgyakorlati táborból irányítani, amíg a fővárosban nincs egy szál katonna sem. (*Vigyorogva*): Mert az államsíny előtt természetesen gondoskodtam róla, hogy ne legyen. (*Más hangon*): Szóval én igazán nem érek rá továbbra is vacakolni magával, Gábrriel. Döntson: akar-e az újjászületett állam főügyésze lenni? Megkapja Kamillát, akiből nekem már elegendő van, magának viszont még nincs; megkapja a volt miniszterelnök villáját és megkapja a Baziliszkus-rend nagykeresztjét. Ha mindez magának nem kell — azonnal agyonlövötem.

A mennyezeti hangszóróból gyászinduló.

GÁBRIEL (*sápadtan*): Nem árulhatom el sem az eszményeimet, sem a nemzetet, Zénó; nem adhatom el Balthazárt és az övéit.

ZÉNÓ (*röhög*): Nagy számár maga, Gábrriel! Bizony a nemzet és hű fia, ez a hatökör Balthazár habozás nélkül eladná magát némi kárpótlásért. (*Balthazárhoz*): Ügye, te hatökör? Ha például ötévi kényszermunkára változtatnám ítéletedet, Balthazár, ugye hajlandó lennél most mindjárt ezzel a szép zöld korbáccsal újabb huszonötöt verni a Gábrriel úr ránkba szedett ülepére? Mi?

BALTHAZÁR: Tessék ideadni azt a korbácsot.

GÁBRIEL (*halálra válva*): Balthazár!

BALTHAZÁR (*mosolyogva*): Legyen

meg, aminek meg kell lennie, nagyságos úr.

ZÉNÓ (hahotázik): Na látja, Gábrriel!? Nesze, Balthazár, itt a korbács! De aztán ne kíméld az erődöt! (Odaadja a korbácsot.)

BALTHAZÁR: Bizza csak rám, Zénó úr, nem kímélem.

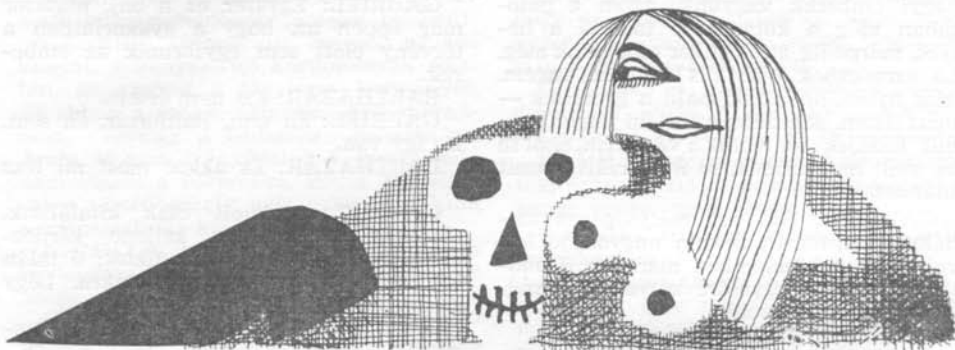
Gondosan, lassan megvizsgálja a korbácsot, elégedetten kifeszíti, mintegy kipróbálva a teherbírását, aztán egy

virtuóz mozdulattal szempillantás alatt Zénó nyaka köré tekeri és addig szorítja, míg az ezredes teste megszűnik vonagolni.

GÁBRIEL (aki mindeddig szólni sem tudott a megdöbbenéstől): Mit tettél, Balthazár?!

BALTHAZÁR (elengedi a holttestet, eldobja a korbácsot): Ezegyszer én is politizáltam, nagyságos úr.

Függöny

HARMADIK FELVONÁS

Az I. felvonás színhelye. A nénai Zénó ezredes korbácsgyűjteménye eltűnt, a Napóleon-szobor még látható — a papírkosárban. Az egyik sátorfalon most a Király élelnagyságú arcképe díszel; a másikon Cicero-idézet: „Cedant arma togae”, kartonból kivágott betűkből.

Két nappal a II. felvonásban történtek után, estefelé.

1.

Gábrriel, ismét nagyon elegánsan, a főparancsnoki íróasztalnál ül. Az újdonság bakaruhába bújtatott Balthazár előtte álldogál.

GÁBRIEL (gonásterheiten): Nem, Balthazár, sajnálom, de ma még nem engedhetlek haza. Előbb valamiképpen rendbe kell hoznunk a szénádat, öregem.

BALTHAZÁR: Hát, a kitüntetéssel ráérnek még, nagyságos úr. Nekem nem olyan sürgős, hiszen nem azért tettem.

GÁBRIEL: Elvette az eszed a szabadság, Balthazár! Ki beszél itt kitüntetésről?

BALTHAZÁR (önérzetesen): Én! Végére is én mentettem meg a nemzetet attól a bitang Zénótól, nem a... (zavarba jön)... nem a kormány.

GÁBRIEL (mosolyogva): Persze, hogy te mentetted meg, Balthazár, nem is én.

És engem is te mentettél meg a haláltól, testvér. Ezt tőled én el nem vitatom, de még büszke is vagyok rád érte — ha már magamra nem lehetek büszke.

BALTHAZÁR: Nem úgy van az, Gábrriel nagyságos úr! Ha a nagyságos úr nincs ott és nem erősíti meg a szívemet a maga derekasságával, nem tudtam volna én holtta politizálni azt a nyomorult fenevadat! Hanem így, hogy mellém tetszett állni a székényben és szomorúságban, elbánhattam volt vele.

GÁBRIEL (szeretettel): Nem is válunk mi el többé, Balthazár! Nincs nekem a világon más barátom, csak te.

BALTHAZÁR (sugárzó arccal): Iga-

zán? Hát én ezt nagyon meg fogom ám becsülni, nagyságos úr.

GÁBRIEL: Eljössz majd hozzám a palotába, Balthazár, magaddal hozod az asszonyt is, aztán ott lesztek körülöttem, mint az én legközelebbi bizalmasaim.

BALTHAZÁR (*elkomorulva*): Hát én szívből sajnálom, nagyságos barátom uram, de mi a városba bizony nem költözünk, még annak a legesudálatosabb palotájába sem.

GÁBRIEL: Nem?

BALTHAZÁR: De nem ám. Mert mi, én meg az asszony, tetszik tudni, olyan hegyi emberek vagyunk, aztán a palotában még a kutyám se találná a helyét, márpedig attól akkor sem válok meg, ha ezredesnek tetszik is kinevezni engem. Meg aztán, ha jönnek majd a gyerekek — mert Isten segedelmével jóni fognak — mit kezdjek én velük a városban, ahol se lő, amit megüljenek, se madárfütty, amit utánozzanak?

GÁBRIEL: Hát ezt mélységesen sajnálom, Balthazár, nekem nagyon jó lett volna, ha a közelemben maradsz. (*Gondterhelten*): De egyelőre súlyosabb gondjaim vannak miattad.

BALTHAZÁR: Miattam-e?

GÁBRIEL: Bizony miattad, testvér. Mert valamiképpen most formát kell találnunk arra, hogy megölted Zénót.

BALTHAZÁR (*önérzetesen*): Ítélet és megbocsátás az Úristen dolga, nagyságos úr. Az ő trónusa előtt pedig majd tisztázom én magam becsülettel.

GÁBRIEL: Jól van, Balthazár; de én nem akarnám, hogy túl korán kerülj a Mindenható ítélőszéke elé.

BALTHAZÁR: Majd, amikor rendeli Őszentfelsége.

GÁBRIEL: De én nem akarom, hogy idelenn az emberek elébevágjanak az Úristen szándékainak; már ami a te sorsodat illeti.

BALTHAZÁR: Mit érdekelnek engem az emberek, nagyságos Gábrriel úr? Én a juhokból meg a kecskékből élek, azok engem nem fúrnak.

GÁBRIEL: De hogy békén visszatérhess jámbor barmaidhoz, ahhoz itt előbb biztosítani kell a büntetlenségedet.

BALTHAZÁR (*hüledezve*): A büntetlenségemet?

GÁBRIEL: Azt. Hogy ne kelljen a törvény betűje miatt bűnhődnöd Zénó haláláért.

BALTHAZÁR (*felcsattan*): Még hogy én bűnhődjek azért a gazemberért? Én, aki megszabadítottam tőle a hazát?

GÁBRIEL (*mélabúsan*): Jézus is szabadító volt, és még neki is bűnhődnié kellett.

BALTHAZÁR (*megdöbbenve*): Ez igaz.

GÁBRIEL: Na látod. Ki kell találnunk valamilyen jogi megoldást, tudod, olyasvalamit, amibe a bíróság is belenyugszik; ami biztosítja, hogy nem indítanak ellened bűnvádi eljárást, emberölésért.

BALTHAZÁR (*dühösen*): Nem volt az ember, nagyságos úr!

GÁBRIEL: A törvény előtt, forma szerint, minden ember egyforma.

BALTHAZÁR: Elég baj az!

GÁBRIEL: Egyszer ez a baj, másszor meg éppen az, hogy a gyakorlatban a törvény előtt sem egyformák az emberek.

BALTHAZÁR: Ezt nem értem.

GÁBRIEL: Én sem, Balthazár, én sem. De így van.

BALTHAZÁR: És akkor most mi lesz velem?

GÁBRIEL: Valamit csak kitalálunk.

(*Elgondolkozva*): Meg kellene kérdeznünk azt a patkány Benediktet; ő talán fog tudni orvosságot a bajunkra. Légy szíves, Balthazár, hívd ide.

BALTHAZÁR: Nem hívom én! (*Hun-cutul*): Hozom! (*Kimegy*.)

2.

Kis szünet

Aztán belép Kamilla, nagystélyiben, pompásan felékszerezve.

GÁBRIEL (*valósággal megrettenve Kamilla szépségétől*): Máris ilyen estélyi készütségben, kedvesem?

KAMILLA: A tiszték már kezdenek begyülni az étkezdébe, Gábrriel. Jó lenne, ha te is készülödnél.

GÁBRIEL: De nekem még van valamilyen fontos elintéznivalóm a bankett előtt, Kamilla.

KAMILLA (*sokatmondóan*): Velem? Nem bánom, előbb menjünk át hozzám. Ott kényelmesebb.

GÁBRIEL (*elpirul*): Nem, szerelmem, sajnos nem arról van szó.

KAMILLA: Nálam mindig arról van szó... amióta te vagy velem, Gábrriel.

GÁBRIEL (*boldogan*): Igazán? (*Gyanakodva*): Csak azóta?

KAMILLA (*nevet*): Hát persze! Végre én erőszakolhatok, nem engem erőszakolnak. El se tudtam képzelni, milyen jó... ez is.

GÁBRIEL (*gondterhelten*): Sajnos...

KAMILLA: Semmi sajnos! Elég a melankóliából! (*Más hangon, negédesen*):

Hanem a tisztakar előtt, kérlek, jelentsd be, hogy eljegyeztük egymást, Gábrriel. (*Rátartian*): Nem szeretném, hogy azt gondolják, a szeretőimet váltogatom.

GÁBRIEL (*sugárzó arccal*): Természetesen, kedvesem — nekem is kínos volna, ha ilyen híredet költénék.

KAMILLA: Végül is egy államminiszter leendő hitvesének vigyáznia kell a jóhírére, nem igaz?

GÁBRIEL: Sőt: a férjének a jóhírére is! (*Meghittent*): Segítesz majd nekem, drágám?

KAMILLA: Nyugodt lehetsz, egy év alatt miniszterelnököt faragok belőled!

GÁBRIEL (*fanyarul*): Sajnos, ez idő szerint, a kényszerítő körülmények folytán, én vagyok a tényleges kormányfő. És ebben a rohadt táborban kell maradnom, nehogy a hadsereg fellázadjon. Amíg át nem irányítottuk a megbízható hadtesteket a fővárosba. Pedig gyűlölöm ezt a sátort, amely még most is mintha a megaláztatás kínjait hirdetné.

KAMILLA (*nevetve*): Ne légy olyan irodalmias, Gábrriel! A sátornak nincs szaga.

GÁBRIEL: Alig várom, hogy megérkezzék végre a kormány, és átadjam a hatalmat. Különbén is, kérni fogom, mentse nek fel államminiszteri megbízatásomtól. Majd vállalom a művelődésügyi tárcát.

KAMILLA: Megbolondultál, Gábrriel? Kezedben a hatalom, és ki akarod adni a kezedből?!

GÁBRIEL: Elég nekem, hogy téged kell majd kormányoznom, kedves.

KAMILLA (*baljós hangon*): Azért nem ajánlom, hogy minden ambíciódat belém helyezd. (*Titokzatosan*): Hátha nem is vagyok olyan kormányozható — két napja, amióta felszabadítottál, Gábrriel.

GÁBRIEL (*mosolyogva*): No, akkor majd kölcsönösen kormányozzuk egymást.

KAMILLA: Nem lesz-e ez a családi birodalom túl kevés, túl könnyen kormányozható?

GÁBRIEL: Nekem?

KAMILLA (*nevetve*): Nekem.

GÁBRIEL: Majd igyekszem lázadózni olykor, hogy kellőképpen érvényesíthesd a hatalmad, Kamilla.

KAMILLA (*könnyedén*): Már látom, hogy rendszeresen verni foglak, Gábrriel.

GÁBRIEL (*megdöbbenve*): Már megint az erőszak, Kamilla? Hát nem volt eleged az erőszakból?

KAMILLA (*őszintén*): Aki megszokta, hogy az erőszak légkörében túrja és élveze az életet, talán sohase fogja beérni a puszta szabadsággal.

GÁBRIEL: A puszta szabadsággal? A szabadság maga a gazdagság, Kamilla! Az erőszak az, ami sivár és unalmas.

KAMILLA (*főlényesen*): Ezek előítéletek, drágám! Ha az erőszakban semmi se lenne vonzó, nem lenne sikere.

GÁBRIEL (*rosszat sejtve*): Hát szerinted sikere van?

KAMILLA: Óriási sikere, Gábrriel! A szabadság sose lehet olyan mámorító, mint az erőszak. (*Kéjesen*): És olyan mély, olyan aljas, olyan emberi!

GÁBRIEL (*felháborodva*): Az erőszak — emberi? Te nem vagy normális, Kamilla!

KAMILLA (*rejtélyesen*): Nem, Gábrriel, szerencsére nem vagyok. Sokkal több vagyok.

GÁBRIEL: Az élet...

KAMILLA (*szavába vág; hevesen*): Ó, az élet! A halál, Gábrriel, a halál! Az élet, amelyet pillanatonként beoltunk a halál csodálatosan izgató mérgeivel, a félelemmel, a megaláztatással és a természetellenes gyönyörökkel — ez az igazi élet! A többi, a „normális“: ténfergés, lebzselés — undorodom tőle!

GÁBRIEL: Kétségbeejtesz, Kamilla!

3.

Appendix. A fegyelmetzett tiszt benyomását kelti, aki most új fölöttesének engedelmessékedik, nem csekélyebb buzgalommal, mint ennekelötte.

APPENDIX: Államminiszter úrnak alázatosan jelentem, percek múlva megérkezik Öfelsége, a Király.

GÁBRIEL (*elképedve*): Mit beszél? A Király? Személyesen?!

APPENDIX: Személyesen, államminiszter úr. És úgyszólván rangrejtve, mivel szokott kísérete ezúttal nincs velem.

KAMILLA: A királynő sincs velem, Appendix? És a szeretője sem?

APPENDIX (*fagyosan*): Senki, kérem, csak a helikopter pilótája, aki tudvalevőleg néma.

GÁBRIEL. (*még mindig megrökönyödve*): De hiszen én a miniszterelnököt vártam ide és a kormány tagjait! Mi van velük? Hol vannak?

APPENDIX: Erről e pillanatban még az információs szolgálatnak sincs tudomása.

KAMILLA: Ez most nem is fontos. Soha jobb alkalom, hogy... (*észbe kap*): Van még valami jelentenivalója, Appendix?

APPENDIX (*sötéten*): Nincs több jelentenivalóm. De mint a hadgyakorlati tábor ez idő szerinti katonai parancsnoka, gondolom, jogom és kötelességem részt venni Ófelsége fogadtatásán.

GÁBRIEL (*szórákozottan*): Természetesen, főhadnagy úr, természetesen. Ön maradjon itt, hogy együtt fogadjuk Ófelségét.

KAMILLA: És én? Én is maradok itt?

APPENDIX: Kamilla kisasszonynak, amíg társadalmi helyzete nem kerül egyértelműbb megvilágításba, nézetem szerint, semmi keresnivalója itt Ófelsége fogadtatásakor.

KAMILLA: Nos, akkor feltétlenül itt maradok. Amitől társadalmi helyzetem máris előnyösebb megvilágításba kerül.

GÁBRIEL (*mosolyogva*): A dolgokat talán nem kell olyan szigorúan megítél-

ni, főhadnagy úr. Végül is, ez még mindig csak egy közönséges hadgyakorlati tábor és Ófelsége be sem jelentette a látogatását. A menyasszonyomat, ha nem is a protokoll, de e különleges helyzet természetete szerint megilleti, hogy jelen legyen a Király érkezésekor. Ófelsége amúgy is jovialis öregúr; hiszen ismerjük.

APPENDIX (*irigyen*): Én nem ismerem Ófelségét, tehát szükségképpen tisztellem.

KAMILLA: Én sem ismerem — tehát szükségképpen nem tisztellem.

GÁBRIEL: Azt hiszem, felesleges ilyen izgalomban lennünk. A Király jól mulatna, ha hallana, milyen nagy feneket kerítenek — az ő nagy fenekének... (*Nevet*)

APPENDIX: Engedelmmükkel, távozom, hogy valamennyire azért előkészítsem a fogadtatást.

Kifelé indul

4.

A kilépő Appendixbe beleütközik a belépő Király. Egy Falstaff — előkelőbb kiadásban. Civilben van, a gomblyukában fehér szegfű, afféle idős kávéházi gavallérnak is nézhetné az ember.

KIRÁLY: Pardon, tisztecském, pardon! Az ördög bűjjék ezekbe a sátrakba — nem lehet kopogtatni az ajtajukon!

Beljebb kerül és rövidlátóan szemügyre veszi a jelenlévőket. Appendix alázatosan hátrál, Gábiel szívélyesen elébe siet, Kamilla mosolyogva, de mozdulatlanul a helyén marad.

GÁBRIEL: Felséges uram...

KIRÁLY (*felderülve*): Á, Gábiel! Na végre, egy ismerős arc!

(Megpillantja Kamillát): Hát ez a kicsike kicsoda?... (*Közelebb lép hozzá*)... egyem a szívét... jó kis nő... prima kis nő... ezt már szeretem... szeretem...

KAMILLA (*némán meghajol*)

GÁBRIEL: A menyasszonyom, Felséges úr, Kamilla. Eddig ő volt itt a tábori gyors- és gépirónó.

KIRÁLY: Gyors- és gépirónó?! Egy ilyen tündér?! Egy ilyen enniváló kis szöke tündér?... Micsoda vállak, mily termet... (*Elragadtatva dűnnyög, de további helyrajzi megállapításai nem érthetőek.*)

KAMILLA: Boldog vagyok, Felség, hogy üdvözölhetem.

KIRÁLY: A hangja is milyen kellemes! Már azt hittem, néma, mint a pilótám. (*Gábielhez*): Volt eszed, Gábiel fiam, volt eszed, hogy nem akartad itthagyni

tábori gyors- és gépirónónek ezt az izgató virágszálat... ennek nem itt a helye... hanem nálunk, a palotában, hehehe... nem állunk olyan jól gusztyos káderek dolgában... azok a tyúkmellű udvarhölgyek... (*elfintorítja magát*) hát ez nagyszerű... ennek örvendek... jó fogás, Gábiel fiam, jó fogás... megér egy hadgyakorlatot! (*Hirtelen Appendixre pillantva*): Ez ki? Ezt nem ismerem!

GÁBRIEL: Egyelőre ő az új táborparancsnok. Pillanatnyilag nem akadt más; ő volt Zénó legközelebbi munkatársa, ismerte az adatokat...

KIRÁLY: Zénó legközelebbi munkatársa? (*Derüsen*): Akkor maga nagy lökötő lehet, barátocskám, nagy lökötő!

APPENDIX: Lelkes, fegyelmezett tiszt vagyok, Felséges uram, többszörösen kitüntettek...

KIRÁLY: Kitüntették? Hajaj! Micsoda lökötő lehet, ha Zénó ezredes kitüntetésre javasolta! Az csak a börtöntöltelkeket szerette. Nem volt már maga is a dutyiban, fiacskám?

APPENDIX (*vérvörösén*): Vizsgálati fogságban voltam, Felség, tiszti becsülettem nem ütköző cselekményért.

KIRÁLY (*beavatottan*): Tiszti becsületbe nem ütköző cselekményért? Szóval őt.

APPENDIX (*megsemmisülten*): Öltöm, Felség.

KIRÁLY (*nevetve*): Fel a fejjel, fiam, fel a fejjel! Gyilkosok ellen sohase volt kifogásom. Mit kezdjen egy király gyilkosok nélkül? A Shakespeare királyai is

azért voltak olyan nagyok, mert egy se-
reg elsőrangúan edzett gyilkossal vették
körül magukat. Számíthat rám, fiam, szá-
míthat rám! Ha igazán ölt, lendíteni fog
a tekintélyemen, hehehe...

Mind nevetnek, csak Appendix vág átszellemült arcot.

5.

Belép Balthazár, hóna alatt a kézzel-lábbal kétségbeesetten kapálódzó Benediktet.

BALTHAZÁR: Elhoztam a patkányt, nagyságos úr! Egy heringes ládában bujkált — érzik is a szagán. (*Ledobja Benediktet a szőnyegre.*)

GÁBRIEL (*alig tud beszélni a nevetéstől*): Felséges uram... ez itt a szőnye-
gen... a heringszagú... Benedikt doktor
úr... tábori jogtanácsos... Zénó munkatársa volt... (*Nevet.*)

APPENDIX (*belerüg Benediktbe*): Fel-
állni, nyomorult! Ófelsége, a Király!

KIRÁLY (*fuldoklik a nevetéstől*): A
tábori jogtanácsos? Óriási! (*Röhög.*)

GÁBRIEL (*Balthazárra mutatva*): Ez
meg az én barátom és fogolytársam, Bal-
thazár közlegény, aki egymaga szabadít-
totta meg a királyságot a zendülő ezre-
destől.

KIRÁLY: Derék, derék! Aki a király-
ságot bármitől is megszabadítja, az az én
emberem. Te paraszt vagy, közlegény?

BALTHAZÁR: Paraszt vagyok, Felsé-
ges Királyom, egy életem, egy halálom!
(*Mesébe illő meghajlást végez az ural-
kodó előtt.*)

KIRÁLY: Igazi paraszt, vagy múpa-
raszt? Földműves vagy balett-táncos?

BALTHAZÁR: Igazi paraszt, jelentem
alássan. Birka- és kecsketenyésztő.

KIRÁLY: Igazi paraszt? Hát ez óriá-
si! Soha nem láttam még igazi parasztot!
Mind balett-táncosok voltak! Már azt
hittem, nincsenek is igazi parasztok,
már csak szakszervezeti tagok vannak!
(*Gyanakodva*): Nem vagy te mégis szak-
szervezeti tag, közlegény — hogy is hív-
nak?

BALTHAZÁR: Az én becsületes nevem
Balthazár, szakszervezeti tag pedig nem
vagyok, csak házasember és borívó, Fel-
séges uram.

KIRÁLY: Házasember? (*Komorán*):
No, az se jobb, fiam, az se jobb. (*Pana-
szosan*): Én is házasember vagyok, a fe-
ne egye meg. (*Észbe kap*): Persze, nem
ófelségében, a királynében van a hiba,
hanem az intéstitióban. Én ugyan elég
konzervatív vagyok — mit csináljak ké-

rem? Király vagyok: konzervatív va-
gyok, hát nem? — de azért a házasságot
speciel elavultnak vélem, túlon túl el-
avultnak, kínosan elavultnak, hajaj! (*Le-
huppan egy fotelbe.*)

GÁBRIEL (*mosolyogva*): Én viszont,
Felség, amint látni méltóztatik, éppen
most döböntem rá a házasság időszerű-
ségére.

KIRÁLY (*újra felfedezi Kamillát*): Hát
ez a kis nő! Hogy hívják, drága?

KAMILLA: Kamilla, Felség.

KIRÁLY: Ja, Kamilla. Szép név, olyan
borogató név, az embernek elmúlik tőle
a fogfájása, hehehe! De hogy maga mi-
lyen szép, kicsikém, maga milyen szép!
Miért kell magának azért férjhez men-
nie Gábrrielhez, hogy ott legyen a köze-
lemben, a palotában? Ahogy maga ki-
néz, kicsikém, az nekem elég, bejut ma-
ga azzal is, nem kell hozzá a Gábrrielt
is tönkre tennie, nem igaz?

KAMILLA: Amikor igent mondtam
Gábrrielnek, még nem részesültem abban
a megtiszteltetésben, hogy felkeltsem
Felséges úr legmagasabb figyelmét.

GÁBRIEL (*elpirul*): A menyasszonyom
alighanem attól tart, hogy Felséges úr
kitüntető rokonszenve esetleg alábbhagy
majd a pusztta tény miatt, hogy a felesé-
gem lesz...

KIRÁLY (*hahotázik*): Akkor te ma-
gyarárd meg neki, Gábrriel fiam, hogy
nagyon téved, abszolute téved a kicsi-
ke, hiszen volt rá éppen elég példa,
hogy...

GÁBRIEL (*komoran, Kamillához*): Ófel-
sége, a Király természetesen tréfál, ked-
vesem.

KIRÁLY: Hogy? Mi? Hogy én tréfá-
lok? (*Észbe kap*): Na persze, hogy tréfá-
lok, nagyon helyes Gábrriel, hogy felvilá-
gosított a kicsikét, meg ezeket... az
alattvalókat... akik még nem ismerhetik
a személyi varázsom különleges minemű-
ségét...

GÁBRIEL: Rendkívül hálás lennék, ha Felséges úr a maga részéről szíveskedne engem... valamennyiünket tájékoztatni, minek köszönhetjük a rendkívüli megtiszteltetést, hogy saját királyi személyében szemléli meg ezt a tragikus hadgyakorlati tábort... *(Élesen)*: És hogy mire végre nélkülözzük még mindig öxcelenciája, a miniszterelnök úr, valamint a kormány tagjainak oly életbevágóan fontos jelenlétét?

KIRÁLY *(ravaszskán)*: Amint tudod, Gábrriel, Zénó ezredes, az a csibész összeesküvő, becukkatta a miniszterelnököt és a kormány tagjait.

GÁBRIEL *(feszülten)*: Hogyne, tudom.

KIRÁLY: Ó csukatta be őket, édes fiam, nem én — de én vagyok az, aki nem ereszttem ki őket a dutyiból! *(Óriási hahotára fakad.)*

Kamilla, Appendix, Benedikt lelkesen vele nevetnek, de Gábrriel kővé mered döbbenetében és Balthazár gondterhelten vakargatja a fejét.

GÁBRIEL *(fagyosan)*: E pillanatban képtelen vagyok megérteni, miért — Felség.

KIRÁLY: Pedig te okos fiú vagy, Gábrriel, okos fiú vagy. *(Kamillára pillantva)*: Meg az izlésed is kiválónak bizonyul. Hát tudod, miniszterké, azt gondoltam, ha már úgyis be vannak zárva, a főnököd meg a kollégáid, annak a bitagnak a jóvoltából — egyelőre semmi értelme nincs, hogy én szabadon bocsássam őket.

GÁBRIEL: De Felség, az alkotmány!

KIRÁLY *(dohogva)*: Az alkotmány, az alkotmány! Az alkotmány szerint, ha a kormány megbukik, az új miniszterelnököt én nevezem ki.

GÁBRIEL: De a kormány nem bukott meg, Felség!

KIRÁLY: Egy kormány, amelyet bedutyiztak, nem bukott meg?! *(Hahotázik.)*

BENEDIKT *(hivatalos hangon)*: Mint jogász, kénytelen vagyok elismerni, hogy egy kormány, amely teljes mértékben elvesztette cselekvőképességét, alkotmányos szempontból megbukott.

APPENDIX: Ehhez nem férhet semmi kétség!

KAMILLA: Ófelsége elgondolása kézenfekvő és éppen ezért zseniális!

KIRÁLY *(diadalmasan Gábrrielre pillant)*: Na látod, Gábrriel fiam, na látod! Még ezek a pillanatnyilag jelentéktelen beosztású alattvalók — a nép egyszerű gyermekei is felismerik elképzelésem történelmi horderejét!

GÁBRIEL *(villámzó szemmel)*: Felséges uram, a parlamenti demokrácia...

KIRÁLY: Ugyan Gábrriel, hogy lehetsz ilyen maradi, ilyen reakciós! Kinek kell még a parlamenti demokrácia politikai, társadalmi, gazdasági, kulturális és erkölcsi zűrzavara! A parlamenti demokrácia fölött eljárt az idő!

GÁBRIEL *(szigorúan)*: A parlamenti demokrácia legveszélyesebb ellensége, Zénó ezredes, mindenekelett annak alkotmányos biztosítékát, a királyság intézményét akarta felszámolni. És ha Balthazár közlegény, az én kiváló bátorságú fiatal barátom, jogos felháborodásában nem végez vele — ön e pillanatban már nem király, Felség!

KIRÁLY *(homlokát ráncolva)*: Hogy? Ez a baka ölte meg a kormány által kinevezett katonai főparancsnokot?

BALTHAZÁR: Én tettem, uram király!

KIRÁLY *(ordít)*: Hát mi van itt? Zendülés? Anarchia?! Hogy egy baka egyszerűen kinyírja a monarchia legfőbb katonai méltóságát?! Hát te azt képzeld, nyavalyás, hogy amiért te nem vagy szakszervezeti tag, neked minden meg van engedve? Nagyon tévedsz, csirkefogó, nagyon tévedsz! Ilyen precedenseket nem fogunk eltűnni! Azonnal üljön össze a vésztörvényszék és ítélkezzeék fölötté példás szigorral! Követelem!

BENEDIKT: Az ehhez szükséges előkészületeket a magam részéről már bártorkodtam is előkészíteni, Felség! A vésztörvényszék tagjai csak arra várnak, hogy megjelenjenek Felséged színe előtt.

KIRÁLY: Nagyszerű, maga heringszagú, nagyszerű! Mi volt maga? Tábori jogtanácsos? Na, e perctől fogva udvari jogtanácsos — vagyis valóságos belső titkos tanácsos. Ilyen expeditív emberekre van szükségem most, az új szituációban!

GÁBRIEL: Felség, kötelességemnek tartom kifejezni legmélyebb felháborodásomat, hogy az alkotmány semmibevételével, önhatalmulag kegyeskedik intézkedni a kormány jogkörébe tartozó államügyekről.

KIRÁLY: Majd belenyugszol, Gábrriel fiam, majd belenyugszol, vagy pedig... — ki most a táborparancsnok itt?

APPENDIX: Ideiglenesen én, Felség.

KIRÁLY: Szóval maga az, fiam. A Zénó embere volt és dutyiban ült emberölésért. Helyes, helyes, most nem lehet finnyáskodni, nekem most elszánt emberekre van szükségem. Elégé elszánt maga, fiam?

APPENDIX: Mindenre elszánt, Felség, mindenre elszánt!

GÁBRIEL: Egy mindenre elszánt közbűnöző, aki osztozik a bestiális hadgya-

korlat során végbement tömegmészárlásért való felelősségben!

BALTHAZÁR: Egy nagy disznó az Appendix, uram király, egy nagy disznó.

KIRÁLY (*Balthazárhoz*): Te fogd be a szádat, te véreskező anarchista, téged úgyis felkötnek még ma! Ez az Appendix igenis a helyzet által megkívánt férfiú. E pillanattól kezdve, Appendix fiam, maga a katonai főparancsnok, punktum!

GÁBRIEL (*tajtékozva*): De Felség, a katonai főparancsnokot...

KIRÁLY (*erélyesen*): Én nevezem ki, fiam, mert most én vezetem ezt a megbillent egyensúlyú, rákfenéktől mardosott országot. És ha neked nem tetszik a dolog...

GÁBRIEL (*sápadtan*): Nem tetszik, Felség. Utolsó csepp véremig tiltakozom ellene!

KIRÁLY (*fenyegetően*): Hát akkor kénytelenek leszünk az utolsó csepp véreddel elapasztani benned a tiltakozás

hullámaid — ugye Appendix főparancsnok?

APPENDIX (*sötéten*): Felséged iránti hűségem nagyobb akadályok elhárítására is alkalmassá tesz!

BENEDIKT: A megfelelő jogi formások kidolgozása természetesen gyerekjáték, Felséges úr.

KIRÁLY: Na látod, Gábiel, na látod! Ha nem akarod, hogy ez az édes kicsi Kamilla megözvegyüljön, mielőtt még férjhezmenne, a legjobb lesz, ha gyorsan alkalmazkodol az új körülményekhez!

Az Őr bedugja a fejét az ajtón, odahívja Benediktet és súgva, néhány szót szól hozzá.

BENEDIKT: A vésztörvényszék beboctatást kér, Felség!

KIRÁLY: Jöjjenek csak fiam, jöjjenek. Járjunk végére ennek az anarchista merényletnek!

6.

Belépnek a vésztörvényszék tagjai és félkörben elhelyezkednek Benedikt körül. Valamennyien fekete kánzsában vannak, a fejüket csukija borítja.

BENEDIKT: A tárgyalás ügyésze én vagyok. (*Meghajol.*)

KIRÁLY: Nagyon helyes, tanácsos úr, nagyon helyes! A heringszagától most eltekintünk.

BENEDIKT: Vádlott! Balthazár közlegény! Felszólítom, álljon ide a vésztörvényszék elé!

BALTHAZÁR: Álljon a rosseb! Én itt állok, ahol állok, és akinek nem tetszik, hogy igen messze vagyok tőle, hát csak kerüljön a közelembé.

BENEDIKT: Vádlott magatartását javasolnám súlyosbító körülménynek tekinteni, ha esetében súlyosbító körülmények egyáltalán felmerülhetnének még.

A vésztörvényszék tagjai bölintanak.

A törvényszék tagjainak egyetértését köszönöm és felséges urunk magas figyelmébe ajánlom!

GÁBRIEL: Tiltakozom! Törvényességi óvást emelek! A vésztörvényszéknek nincs meghatalmazása az alkotmányos kormánytól a tárgyalás lefolytatására.

KIRÁLY: Elhallgass, Gábiel fiam, elhallgass, mert megbánod az okvetetlenkedést!

APPENDIX: Ha államminiszter úr zavarja a katonai vésztörvényszék munkáját, kénytelen leszek kivezetetni a sátorból.

KAMILLA (*nyafogva*): Igazán, Gábiel, hagyj már abba! Nem látod, hogy csak zavarasz?

BENEDIKT: Balthazár vádlott! Igaz-e, hogy szantszándékkal fojtotta meg Zénó ezredet, a királyság néhai katonai főparancsnokát?

BALTHAZÁR (*büszkén*): Nem is véletlenül. Ezzel a két kezemmel.

BENEDIKT: Tehát beismeri. Vádlott a szándékos emberölés tényét beismeri.

A vésztörvényszék tagjai bölintanak.

BENEDIKT: Igaz-e továbbá, hogy az emberölés pillanatában Balthazár vádlott vizsgálati fogságban volt, Zénó ezredes viszont szolgálati feladata teljesítése közben?

BALTHAZÁR: De igaz, hogy én fogságban voltam, de a Zénó csak privát heccelődésből sanyargatott minket.

BENEDIKT: Szóval beismeri.

A vésztörvényszék tagjai bölintanak.

Volt-e vádlotton kívül még valaki jelen a gyilkosság elkövetésekor?

BALTHAZÁR: Tudja maga azt nagyon jól, patkány úr, hogy velem volt a Gábiel államminiszter nagyságos úr.

KIRÁLY (*megrövélag*): Szóval te is ott voltál, Gábiel, te is ott voltál!

GÁBRIEL: Ott voltam, Felség. Mint az alkotmányos kormány által kiküldött királyi biztos, akit Zénó ezredes erőszakkal fogvatartott és megkorbácsoltatott, huszonötösör.

KIRÁLY: Huszonötöt veretett — a fenekedre?

GÁBRIEL: Igen.

KIRÁLY (*hahotázik*): Hát ez egy óriási alak volt, ez a bitang Zénó, azt meg kell adni! Miért is nem velem csinálta az államcsínyét?

GÁBRIEL: Mert bizonyára még annak a hitvány bitorlónak is jobb véleménye volt Felségedről, semmint hogy feltételezze, a király készségesen szövetkezett volna az alkotmányos rend megdöntésére.

Most Balthazár hahotázik.

BENEDIKT: Vádlott, megtiltom, hogy nevéssen!

A tárgyalást folytatjuk.

Balthazár közlegény, mit tett Gábrriel államminiszter, hogy megakadályozza magát a katonai főparancsnok meggyilkolásában?

BALTHAZÁR: Mire a Gábrriel nagyságos úr felocsúdott meglepetéséből, meg volt az már halva, annak rendje és módja szerint.

BENEDIKT: Szóval semmit sem tett és semmit sem szólt?

BALTHAZÁR: Tenni nem tett semmit, de szólni szólt. Azt kérdezte: „Mit tettél, Balthazár?” Mire én mondtam, hogy ez egyszer én is politizáltam.

BENEDIKT: Felhívom a véstörvényszék figyelmét két fontos körülményre. Először: hogy Gábrriel államminiszter nem próbálta megakadályozni a katonai

főparancsnok meggyilkolását, tehát a tettes cinkosának minősül!

A véstörvényszék tagjai újra bölintanak.

Másodsor: Hogy maga Balthazár vádlott politikai gyilkosságnak minősíti tetteit, amely ily módon kimeríti a hazaárulás fogalmát is.

A véstörvényszék tagjai bölintanak.

Mindezek alapján javasolom: Balthazár vádlottat ítélték halálra.

A véstörvényszék tagjai bölintanak.

Javasolom továbbá: Gábrriel államminisztert politikai gyilkosságban való cinkosság miatt ítélték életfogytiglani kényszermunkára.

A véstörvényszék tagjai bölintanak.

A tárgyalást befejeztük, az ítélet jogerős.

A véstörvényszék tagjai kivonulnak.

KIRÁLY: Brávó, titkos tanácsos úr, brávó! Ezt nevezem expedítív eljárásnak! (*Kezet szorít a meghatott Benedikttel.*)

APPENDIX: A mi nevelésünk, Felség, a hadgyakorlati táboré!

KIRÁLY: Akkor magának is brávó, fiam, magának is brávó!

Hanem most éhes vagyok. (*Kamillához*): Nem mennénk vacsorázni, drágám?

KAMILLA: Pár perc múlva követem, Felség, az étkezdébe. Addig engedje meg, hogy elbúcsúzzam Gábrrieltől.

KIRÁLY (*joviálisan*): Jól van, kis-lány, úgy is kell! Az udvariasság mindenkor helyénvaló!

A Király, Appendix és Benedikt kíséretében kivonul.

7.

KAMILLA (*leül*): Te most azt gondold magadban, Gábrriel, hogy én szemrebbenés nélkül rákapcsolok a királyra, téged pedig sorsodra hagylak.

Gábrriel némán, mereven nézi.

Hogy a kalandornő most végső, tulajdonképpeni alakjában mutatkozik meg.

Szünet

Nem vagyok sem olyan hiú, sem olyan ostoba, hogy ne vallanám be: a tények látszata szerint neked van igazad.

Szünet

Mert én, természetesen, nem fogom el-

szalasztani a rendkívüli alkalmat, hogy meghódítsam a Királyt. (*Mosolyogva*): Bizonyos értelemben, azt hiszem, ez meg is illet engem. Az is nyilvánvaló, hogy ilyen körülmények között nincs módom és nincs is kedvem melletted maradni, Gábrriel. (*Nevetve*): Mert, hogy a szabadlábba helyezéseted, és (*Balthazárra pillant*) talán ezét a kedves dűvadét is még ma este elintézem a Királynál — ehhez persze nem fér semmi kétség. Praktikusán szólva, nincs semmi akadálya a jövőben, hogy veled is éljek és a Királyt is megtartsam magamnak — a veled járó összes előnyökkel. Ha én csak az a számító kalandornő lennék, akinek a te szememben látszom, bizonyára így tennék. Elvétetném magam veled feleségül, mi-

niszterelnökké tennélek és élvezném a Király szeretőjének örökös előjogait. De nem szabad, hogy ilyen primitíven ítélj meg, Gábrriel. És nekem sem szabad a te primitív elképzeléseid szerint megtestesülnöm. Ez egy egész jó alkalom, hogy idejekorán elszakadj tőlem, Gábrriel, aki egy más világ jövevényeként vendégeskedtél csupán a sorsomban. Lehet, hogy a te világod, a nemes gondolatok és klasszikus álmok világa szebb, mint az enyém — de én az erőszak teremtménye vagyok; nekem őshazámhoz, az erőszakhoz kell hűnek bizonyulnom, nem hozzád, hogy azzá legyek, aki vagyok. A gonoszság, úgy találom, éppoly meghitt otthonra lel az erőszakban, mint a jóság

8.

Amint Kamilla eltűnik, Gábrriel mintegy ülve összeroskad, kezébe temeti a fejét. Balthazár egy ideig tanácstalanul nézi, miközben a hangszóróban megszólal a Kék Duna-keringő. Aztán Balthazár odalép Gábrrielhez, megérinti a vállát.

BALTHAZÁR: Fel a fejjel, nagyságos barátom uram, mert itt az indulás pillanata.

GÁBRRIEL (álmélkodva felpillant): Az indulásé, Balthazár?

BALTHAZÁR: Azé hát. Vagyis az el-lépésünké. Csak tessék most fűrgén utánam jönni, aztán meg sem állunk a falumig!

GÁBRRIEL: Mit kezdjél te ott velem, testvér? Csak a terhedre lennék. Nem értek én semmihez a világon. Meg aztán

Balthazár csendesen kimászik az ablakon, Gábrriel követi. Aztán Balthazár visszamászik a sátorba, odalép a király arcképéhez, fejjel lefelé fordítja, s mint aki jól végezte dolgát, végképp eltűnik.

A keringő felerősödő hangzatai közben

FÜGGÖNY

a szabadságban, Gábrriel. Hát isten veled — és veled is, markos Balthazár, te bájos dalia; majd elintézem, hogy ép bőrrel szabaduljatok.

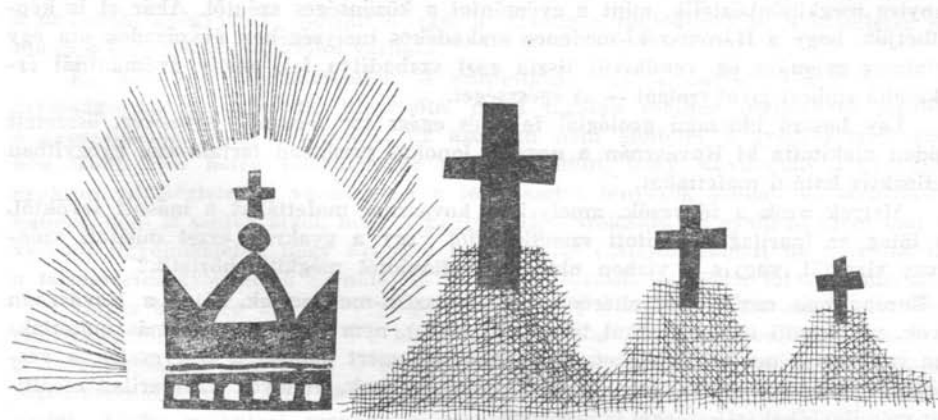
BALTHAZÁR: A Kamilla nagysám nekünk ne intézzen semmit; nincs nekünk arra szükségünk, még a bitófa alatt sem. És ha már így tönkre tetszett sanyargatni ezt a becsületes nagyságos urat, hát én most azt ajánlanám, tessék szíves lenni tüstént eltűnni innen, de aztán azonnal, mert kitekerem a nagysám nyakát is, azt a hamvasat! *(Egy lépést tesz felé.)*

KAMILLA: Ahogy akarjátok, gyerekek. Hát akkor — szép halált! És majd imádkoztatok érettem — odafönn. *(Kimegy.)*

fel is tűnne, hogy ott vagyok és lefülelnének mindkettőnket.

BALTHAZÁR (nevetve): Az erdön? No már azt nem hiszem. Majd kitanítom én a nagyságos Gábrriel urat vadásznak, építünk egy jó kis házacskát a hegyen, ott aztán el nem kapják! És ha mégis oda-tévednének az Appendix katonái: hát majd lövünk, élessel mi is. A karszalagot is feltehetjük.

GÁBRRIEL: Hogy a küzdelem véres legyen és mulandó, mint ez a különös hadgyakorlat. *(Feláll.)*

Surány Erzsébet illusztrációi